

Handelyngen des particulieren synodi van Noorthollandt, ghehouden binnen Eedam den 27 Augusti ende volgens int jaer 1619.

Naedat de vuytgesonden broederen der classen van Noorthollant byegecomen waren, heeft D. JACOBUS DE ROO, predicant tot Eedam, de vergaderynge aengevangen met aenroepynge van de name Gods ende de credentien by den voornomden JACOBUM vergadert ende opgelesen ende by de vergaderynge geapprobeert zynde, zyn bevonden dese volgende persoonen afgevaerdicht te zyn:

Vuyt den classe van Eedam:

JACOBUS DE ROO, predicant tot Eedam.

BERNHARDUS GARTZ, predicant tot Zuyderwoude.

CLAES JACOBSSEN TELINX ¹⁾, ouderlyng tot Eedam.

¹⁾ »Telinx" B en G hebben »Teeinx".

MATHYS MELISS, ouderlyng tot Purmereynde.

Vuyt den Classe van Alemaer :

WILHELMUS NICOLAI SOMER, predicant tot Alemaer.

HERBERTUS HENRICI, predicant tot Wynckel.

JURIAN HERMANSEN, ouderlyng tot Alemaer.

REMMER ¹⁾ CORNELISSEN, ouderlyng tot Scagen.

Vuyt den classe van Haerlem :

DANIEL SOUTERIUS, predicant tot Haerlem.

JOANNES DERAMOUTIUS, predicant in de Beverwyck.

GUILLAUME DE KEIJ, ouderlyng tot Harlem.

JAN CLAESSEN KOTGEN, ouderlyng in de Beverwyck.

Vuyt den classe van Amsterdam :

PETRUS PLANCIUS, predicant tot Amsterdam.

PETRUS PULLAEUS, predicant tot Amsterveen.

JASPER ZEGERSEN, ouderlyng tot Amsterdam

ANTONIS BARENTSS COOP ²⁾, ouderlyng tot Loenen.

Vuyt den classe van Hoorn :

RIPPERTUS SIXTI, predicant tot Hoorn.

THEODORUS CHRISTIANI, predicant tot Grosthuyzen.

BASTIAEN REYNERTSS, ouderlyng tot Hoorn.

JAN PIETER ³⁾ ROOCKERS, ouderlyng tot Twisch

Vuyt den classe van Enckhuysen :

ABRAHAMUS à DOORES LAER, predicant tot Enckhuysen.

JOANNES URSINUS, predicant tot Medenblick.

JACOB VOLCKERTSEN, ouderlyng tot Enckhuysen.

JAN ARENTSEN, ouderlyng tot Medenblick.

Vuyt dese bovengenoemde personen zyn vercoren by de meeste stemmen :
tot presidem D. PETRUS PLANCIUS,
tot assessorem D. RIPPERTUS SIXTI,
ende tot scribam ABRAHAMUS à DOORES LAER.

Syn oock met behoorlycke credentie van wegen de Ed. Mo. heeren Staten van Hollant ende Westvrieslant op de vergaderynge verschenen d'erentfeste, wyse, welgeleerde heeren, de heeren mr. ADRIAEN JUNIUS, raet ordinaris in den Hove van Hollant, ende CLAES CLAESSEN SLOOT ⁴⁾, burgermeester van Eedam.

Syn daerbeneffens met behoorlycke credentie van wegen het synodus

¹⁾ »Remmer» B, E, F en G hebben »Remmet». ²⁾ »Coop» ontbr. in B en F.
³⁾ »Pieter» E en G hebben »Pieterss». ⁴⁾ »Sloot» ontbr. in F.

van Zuythollant tot onderhoudynge der correspondentie verschenen D. JOANNES EPISCOPIUS, predicant tot Geertruydenberge, ende D. GUINANDUS SCHUYLIUS, predicant tot Scevelyngen.

Den tyt der byeencompste is by de vergaderynge beraemt des voormiddaechs van acht uijren tot den elfven ende des namiddaechs van dry uijren tot den sessen.

Ende tot een inleydynghe van de handelynghe heeft D. BERNHARDUS GARTZ, predicant tot Suyderwoude, gedaen een vermanynghe vuyt de woorden Acto. 20 : 28, waerover dezelve vuyt name der vergaderynghe van D. praeside is bedanct.

Is den 28 Augusti noch aengecomen ende verschenen D. HENRICUS MAGIRUS, predicant tot Nieubroeck, met behoorlicke credentie tot onderhoudynghen der correspondentie van wegen het synodus van Gelderlandt.

De verhandelde zaken syn dese :

I.

[*Citatie der Remonstrantsche predikanten* ¹⁾]. Alzoo dese synodus principalycken was aengesteld om te executeren tgene in de zake der Remonstranten in synodo nationali tot Dordrecht was geresolveert, zoo is goetgevonden tot dien eynde metten aldereersten voor dese eerw. vergaderynghe te citeren alzuleke Remonstranten, als by de respective classen zyn aengegeven, te weten

vuyt den classe van Alckmaer :

NICOLAUS BODICHERUS, voordesen predicant tot Alckmaer doch nu ter tyt buyten actuele bedienynghen,

JAN DIBBITSEN, predicant tot Harynghuysen;

vuyt den classe van Amsterdam :

HERMANNUS MONTANUS, gesuspendeert predicant tot Loenen;

vuyt den classe van Hoorn :

JOANNES WALLAESIUS,

JOANNES ARNOLDI RODINGENUS, } ghesuspendeerde predikanten tot Hoorn,

ISAACUS WELSINGIUS,

JOANNES MARTINI FLEURKENS, predicant tot Midwout.

Welcke voorsch. personen elck bysonderlyck zyn geciteerd in vougen als volcht :

¹⁾ De marginalia bij deze acte zijn overgenomen uit E, waar zij met een latere hand zijn bijgevoegd.

Eersame, welgeleerde N. N.

Alzoo het synodus nationael, gehouden tot Dordrecht, door des Heeren genade geluckelyck is ten eynde gebracht ende tgebesoigneerde aldaer op de kerckelycke differenten nopende de vyff articulen met den aencleven van dien by de hoochmogende heeren Staten Generael is geapprobeert ende gearresteert, blykende by de publycke acte van hare Ho. Mo. daarvan zynde, ende de tegenwoordige particuliere synodus van Noorthollant in des Heeren naeme vergadert is om in den haren te executeren tgene int voorsch. synodus nationael is geresolveert, so zal u E. wel doen ende haer voor de synodale vergaderynge, tegenwoordich tot Eedam vergadert, laten vinden om tgene deselve uwe E. zal hebben te proponeren aen te horen ende inzonderheyt haer te verclaren op het onderteecken van de Canones over de voorsch. vyf articulen, int voorsch. synodus met eenparich accoort van alle de leden van dien na naerstich ondersoek van saecke gestelt Tot welcken eynde goet zal wesen, dat u E. de voorsch. Canones middelertyt wel lese ende overwege om dies te beter geresolveert alhier te mogen verschynen Ende in cas van weygeringe willen wy u E. wel vermaent hebben, dat de voorsch. vergaderynge ¹⁾ zoude genootsaecht wesen te procederen, als dezelve zal bevinden te behooren. Hiermede etc. Aldus gedaen in onse synodale vergaderynge tot Eedam desen 27 Augusti 1619.

Ende waren geciteert de voorsch. JOANNES WALLESIUS, JOANNES ARNOLDI ²⁾, ISAACUS WELSINGIUS ende JOANNES MARTINI ³⁾ tegens den 29 deser maent Augusti ende de drie andere, namelyck NICOLAUS BODICHERUS, JAN DIBBITSZEN ende HERMANNUS MONTANUS tegen den tweeden des volgenden maents Septembris.

II.

[*Rapport vant gebesoigneerde in synodo nationali.*] Is ingebracht, dat het classis synodael hadde verschreven de broederen, die van wegghen het Noorthollantsche synodus waren geweest op het synodus nationael om aen dese Eerw. vergaderynge rapport te doen van het gebesoigneerde aldaer, doch dat eenige derselver ⁴⁾ om gewichtige redenen niet konden verschynen. Is derhalven verstaen, dat D SAMUEL BARTHOLDI, die verschenen was, ende ABRAHAMUS à DOORES LAER, alsoo dezelve een medelidt deser vergaderynge ende derhalven tegenwoordich was, genoechaem waren om rapport te doen, ten minsten van hetgene dat dese E vergaderynge zoude mogen aengaen ende zyn dienvolgens die twee voorsch.

¹⁾ »vergaderynge» B en E hebben »sijnodus». ²⁾ »Arnoldi» B, E en F hebben »Arnoldi Rodingenus». ³⁾ Martini» B, E en F hebben »Martini Fleurkens». ⁴⁾ »derselver» ontbr. in B en E.

broederen gelastet om haer, soo haest alst doenlyck, tot het rapport te bereyden Dewelcke, naedat zy haer daertoe bereydet hadden, op den 28 Augusti, zoo cort alst doenlijck, vuyt hare schriftelycke memorien rapport gedaen hebben ende daerover van D. praeside bedanckt zyn.

III.

[ROELOF ROELOFSZEN.] Is ingestaen eenen ROELOF ROELOFSZEN, crancbesoeker ende vermaner in het spinhuys tot Amsterdam, clagende hoe hy hem grootelicx beswaert vondt by sekere kerckelycke sententie, waerdoor den kerckenraet aldaer hem van syne bedienynge hadde afgestelt, ende versoekende, dat dezelve alhier mochte werden geresumeert. Doch also men verstondt, dat de voorsch. ROELOF, het classis voorbygaende, zyne zake tegen ordre der kereke, tot noch toe gepraetiseert, quam brengen op dese synodale vergaderynge ende dat hy selve de gelegentheyte van de classicale vergaderyngen, die tsedert meermalen gehouden waeren, heeft laten voorbygaen, so is verclaert ende hem aengedient, dat zyn zake in dese vergaderynge niet ontfancklick was, voordat hy dezelve zynen classe zoude hebben voorgedragen ende van deselve resolutie daerop verwachten ¹).

IV.

De acten des naestgehouden synodi tot Enckhuysen zyn gelesen ende vooreerst zyn geresumeert de gravamina, in de voorsch. acten gestelt, die ofte ad sinodum nationalem waren gerefereert ofte door de gedeputeerde des Noorthollantschen synodi waren te remonstreren aen mynheeren Staten van Hollant ende Westvrieslant ofte alsoech openstonden tot naerder dispositie, by desen ²) synodum daerop te stellen.

[*Reformatie der universiteijt ende collegie tot Leiden.*] Opt I gravamen van Enckhuysen, nopende de reformatie van de universiteyt ende teologie tot Leyden, heeft mynheer de raetsheer JUNIUS verclaert, dat men tegenwoordich met dat stuck tot Leyden besich was.

Ende alzoo door occasie van dien by de broederen des classis van Amsterdam is voorgesteld, oft niet noodich ware, dat de Ed. Mo. heeren Staten ende curateuren werden versocht, dat de academie van Leyden totalycken werde gereformeert, niet alleen in facultate theologica maer oock in alle andere, ende dat niet daerin opgenomen werden, die van hare kerckelycke ende andere scooldiensten van de E synodus zyn geweest, ende myne heeren de commissarissen de voorderynge van dien zeer noodich vonden, te meer alzoo de heeren curateurs met de andere gedepu-

¹) »verwachten” B, E, F en G hebben »verwachtet”. ²) »desen” B, E en F hebben »desen tegenwoordigen”.

teerde, beneffens haere E.E. besoignerende, tegenwoordich tot Leyden byeen waren om de noodige reformatie in de universiteyt aldaer te doen, so heeft het sinodus het voorgestelde als hoochnodich ende zeer dienstelyck voor den gemeenen staet der kercken ende des lants eendrachtelyck gearresteert ende goetgevonden dadelyck een missive, door D. SOUTERUM gecoucheert, van wegen dese vergaderynge aen de heeren curateurs ende commissarissen, nu tot Leyden byeen zynde, af te vaerdigen om daerdore hare achtbaerheden tot bevorderynge van dese goede zake dies te meer op te wecken. De missive was aldus ingestelt:

Edele, achtbare, zeer voorsienige heeren! D'eerwaardige broeders des synodi van Noorthollant, tegenwoordich binnen de stat Eedam vergadert om in de vrees des Heeren te spreken ende te handelen van de zaken, dewelcke tot welstant van Gods kercke in dese landen van nooden zyn, so heeft het hen mede goetgedocht te letten opt tgunst dat tot de bevorderynge van de begonnen ende langgewenschte reformatie der hoogerschole tot Leyden (als zynde een promptuarium, uut welke bequame persoonen tot den dienst der kercke ende politie voortoomen) dient gedaen te werden, welck werck aengesien het by de Ed. Mo. heeren Staten oock by laste ende ten overstaen van onsen heere den doorluchtichsten Prins van Orangien uwe E. wyse beleydynghe, yverege naersticheyt ende godvruchtige voorsienicheyt (tot weerynge van den quaden ende tot invoerynghe ende verkiesynghe van andere godsalige, welgeleerde ende veelversochte ¹⁾ professoren) is overgegeven, soo en twyffelen wy oock niet, of datzelve zal tot eenen gewenschten stant ende blyde vuytcomste geredresseert werden. Ondertusschen om mede onse christelycke sorchvuldicheyt aengaende dezelve zake voor uwe E. te laten blycken, soo hebben wy niet konnen nalaten dese missive aen uwe E. af te vaerdigen ende daerby uwe E. serieuselyck te bidden, dat uwe E. gelieve de voorgemelde zake (na de genade ende yver, die God almachtich in uwe E. herten vuytgestort heeft) in zulcke manieren te behertighen ende te verhandelen, dat geene persoonen, die by de autoriteyt van de hooge overheyte van hare academische functien ende diensten ontslagen zyn ofte zullen werden, in eenige andere ampten ofte diensten der universiteyt herstelt ofte gelaten mochten werden, als namentlyck syn diewelcke ofte door hare ergerlycke, bittere ende onschriftmatighe boecken ofte mede door hare oproerige propoosten de leere ende proceduren van de schadelijke Remonstranten soo te voren ende alsnoch dagelycx, tzy int openbaer voor alle man tzy int particulier onder hare complicen, tot verhardynghe van de eene ende verwoerynghe van de andere justificeren ende na vermogen helpen voorstaen. Want eene van dese schadelijke mannen,

¹⁾ »veelversochte'' B en E hebben »welversochte''.

door conniventie, intercessie van andere luyden ofte door andere consideratien, gelaten in den dienst der universiteyt ende professie van de hooghescholen, achten wy suffisant genoeg om door dagelicxsche conversatie de herten der studenten te infecteren ende tot onthoudynge ende onderhoudynge van de vernistige ¹⁾ nieuwicheden ende schadelijcke party-schappen te imbueren. Voor welck beducht quaet ende gevreesst ongeluck wy verhoppen, dat uwe E. (nae uwe E. sonderlynge prudentie ende in desen alreede geopenbaerde manhafticheyt) de universiteyt van Leyden wel zult zoeken te preserven, daertoe wy God almachtich bidden uwe E. te willen langs so meer stuyren met zynen H. Geest. In Eedam desen 29 Augusti 1619. Vuyt onse synodale vergaderynge.

Ende alzoo de gedeputeerde van Zuythollant voorstelden, wat in den synodo van Leyden aengegeven, beraemt ende gearresteert was op de behoudynge van den welstant der academie, naedat dezelve eens zoude gereformeert zyn, ende versochten, dat dese vergaderynge haer daerin de handt wilde bieden, zoo heeft oock dezelve haer daarmede geconformeert ende meteenen geresolveert, zo de heeren curateurs van de universiteyt. daerop zwaricheyt mochten maken, dat men dan verder adres zoude nemen aen de Ed. Mo. heeren Staten van Hollant ende Westvrieslant.

[*Sweren bij mannen ende vrouwen waerheijd.*] Op het II gravamen van Enchuysen, nopende het sweeren by mannen ende vrouwen waerheyt, is ingebracht, dat hetselve door het nationale synodus is geremonstreert aen de heeren Staten Generael. Ende is voorts besloten, dat het door de gedeputeerde deses synodi beneffens de gedeputeerde van Zuythollant oock mede geremonstreert zal werden aen de heeren Staten van Hollant ende Westvrieslant.

Op het III gravamen van Enckhuysen, nopende het vergaderen der Papisten etc., hebben de gedeputeerde onses synodi gerapporteert, wat daerin by haer gedaen was. Doch alsoot hoochnoodich is, dat daerin metten eersten wat naerder gedaen werde, is goetgevonden, dat de voorsch. gedeputeerde in conformité vant besluyt des synodi van Zuythollant op een nieuw haer devoyr doen zullen aen de steden deses quartiers, opdat dezelve, van alles wel geïnformeert zynde, des te beter daerop geresolveert mochten comen in de vergaderynge van Staten, temeer alzo de erenfeste heer JUNIUS seer goede hope gaff, dat dit stuck, nu ter tyt met ernst by der hant genomen zynde, zonder twyffel wel vuytvallen zoude. Ende alzoo verscheyden broederen in de vergaderynge verscheyden exempelen nopende de voorsch. swaricheden hebben voorgesteld, is

¹⁾ »vernistige" B heeft »onruijstige". In E is »vernistige" doorgehaald en daerboven geschreven »onrustige".

meteenen hoochnoodich geachtet, dat een yder, die in den synen soodanige exempelen heeft ofte alsnoch soude weten op te speuren, dezelve den voorsch. gedeputeerden metten aldereersten schriftelyk ter hant stelle.

Opt V gravamen van Enchuysen, nopende de schoolmeesters, is ingebracht, dat byt synodus nationael is gestelt een formulier van onderteeckenynge voor de rectoren ende schoolmeesters, waerdoor de zwaerichyeyt, int voorsch. gravamen ghemoveert, kan werden geremedieert. Ende is het voorsch. formulier zodanich als volcht:

Wy ondersch. rectoren ende scoolmeesters van N. N. verclaren oprechtelyk in goeder conscientie voor den Heere met dese onse onderteeckenynge, dat wy van herten gevoelen ende gelooven, dat alle de articulen ende stucken der leere, in dese ¹⁾ Confessie ende Catechismo der Nederlantsche Gereformeerde kercken begrepen, mitsgaders de verclarynge over eenige pointen der voorseyde leere, in de nationale synode a^o. 1619 tot Dordrecht gestelt, in alles met Gods woort overeencomen. Beloven derhalven, dat wy de voorseyde leere getrouwelycken zullen voorstaen ende de jeucht nae eysch van onse beroep ende haer begryp naerstelyck inscherpen ²⁾, op pene dat wy, hiertegen doende, van onsen schooldienst zullen ontset wesen ³⁾.

Ende is verclaert, dat het synodus nationael verstaen heeft, dat dit formulier zal onderteyckent werden van alle rectoren ende schoolmeesters, zoo Latynsche ende Franssche als Duytsche, zoo in de publycke scholen als in de byscholen ende zowel van diegene, die alreede in den schooldienst zyn, als die in dezelve noch zouden mogen comen.

Op het II gravamen van Eedam, aengaende de oversettyng van den bybel, is gerapporteert, wat daerop by het synodus nationael is gedaen, wat persoonen daertoe zyn gecommiteert ende hoe tselve alrede ⁴⁾ aen mynheeren de Staten Generael is geremonstreert.

Op het III gravamen van Eedam, nopende de abuysen van de kerckelycke attestatien, is te kennen gegeven, dat die bequamelyk kunnen geremedieert werden door de practycke van den 82 ende 83 artyckel der kerckenordenynge, in synodo nationali gestelt. Ende is voorts een ygelyk vermaent, dat hy int geven van attestatien goede voorsichticheyt gebruycke.

Op het VI gravamen van Alckmaer, nopende den doop der papen etc.,

¹⁾ »dese» B, E en F hebben »de». ²⁾ »inscherpen» B en E hebben »sullen inscherpen». ³⁾ »ontset wesen» B, E en F hebben »ontseijt werden». ⁴⁾ »alrede» ontbr. in B en E.

is ingebracht vant synodus nationael niet gedisponeert te zyn ende is derhalven goetgevonden, dat men hetselve laten zal by tgene in synodo nationali van Middelburg a^o. 1581 quaest 74 daerop geresolveert is.

Op het VII gravamen van Alekmaer, nopende de abuysen ontrent den doop, is ingebracht, dat het synodus nationael verstaen heeft, dat men eenparicheyt behoort te houden int voorstellen vant gantsche formulier van den doop der kinderen. Ende in de reste refereert haer dese synodus tot het 57, 58 ende 59 artyckel van de kerckenordenyng. in synodo nationali gestelt, ende ziet voor geraden in, dat men de verder abuysen door ernstige vermanynge so publycke als private ende inzonderheyt door de practycke van de catechisatie, die in synodo nationali is beraemt, soveel als moghelyck zoecke te beteren.

Op het VIII gravamen van Alekmaer is gerapporteert, dat alreede byt synodus nationael een gemeen formulier opt doopen van de bejaerde gestelt is, doch dat de copie daarvan alsnoch verwacht werdt

Opt VI gravamen van Haerlem, nopende de ontheylyng van den sabbath ende der openbare dans- ende drynckherbergen etc., is aengedient, dat hetselve door het synodus nationael is geremonstreert aen de Staten Generael.

Opt III gravamen van Amsterdam, nopende de bedenckynge van de Remonstranten over de Confessie ende Catechismus, is ingebracht, dat de geciteerde Remonstranten de voorsch consideratien (die zo zy zeyden dezelve waren) in synodo nationali hebben overgelevert ende dat byt synodus voorsch. zekere persoonen geordonneert waren om dezelve respectivelyck te examineren.

Opt VII gravamen van Amsterdam, nopende de houwelixsche ordonantien, is aengaende het eerste lidt ingebracht, dat het synodus nationael hetselve alreede aen de heeren Staten Generael heeft geremonstreert ende aengaende het tweede lidt is geresolveert, dat de gedeputeerde onses synodi benefens de gedeputeerde van Zuythollant daerop zullen aenhouden by de heeren Staten van Hollant ende Westvrieslant.

Opt VIII gravamen van Amsterdam is verclaert, dat het synodus nationael hetzelve heeft laten blyven by die artyckelen, die op het stuck van de disciplyne in de kerckenordenyng zyn gestelt.

Opt XV gravamen van Amsterdam, nopende den dienst van de Indijen,

is ingebracht, dat het synodus nationael hetzelfde heeft geremonstreert aen de heeren Staten Generael. Ende nopende het oversetten van de Schriften in de Maleysche tale, waervan int gravamen gedacht wert, is geresolveert, dat men tselve met alle naersticheyt bevoordere doch dat de oversettynghe geschiede in gemeen Maleys; dat oock de Catechismus, die alreede overgesett is, ter handt come ende gevisiteert werde; daerbenneffens dat het Nieuwe Testament overgesett werde ende den arbeyt van degene, die daerin gebesoigneert hebben ofte noch zouden mogen besoigneren, behoorlycken werde gerecompenseert; ende dat zulcx alles van wegen dese vergaderynghe geprocureert werde door de kerkendienaren van Amsterdam aen de vergaderynghe van de Zeventhiene.

Op het VIII gravamen van Hoorn, alsoock op de Ve particuliere questie van Eedam, is verclaert, dat deselve benneffens andere saken vant synodus nationael tot het volgende nationale synodum zyn vuytgesteld

Op het XII gravamen van Hoorn, nopende de disordre over de druckeryen, is gerapporteert, dat het synodus nationael daerop heeft gelett ende dezelve oock aen de heeren Staten Generael geremonstreert

Op de I particuliere questie van Eedam heeft het classis van Alckmaer ingebracht, hoe hetselve, geassisteert met de gedeputeerde onses synodi, PETRUM AEMYLIUM, gewesen predicant tot Outdorp, t'eenemaal van alle kerckelycke diensten heeft afgestelt.

Op tgene int synodo Amsteldamensi a^o. 1595 was vuytgesteld tot het synodus nationael, hoe men handelen zal met jongheluyden van 15, 16, 17 jaren, dewelcke versoecken gedoopt te werden zonder haer ten avontmael te begeven, is ingebracht, dat het synodus nationael daerop heeft gestelt den 59 artyckel in de kerckenordenynghe, die aldus luydt: De bejaerde werden door den doop de christelycke gemeynte ingelyft ende voor ledematen der gemeynte aengenomen ende zyn daerom sculdich het avontmael des Heeren oock te gebruycken, twelck zy by haren doop beloven zullen te doen.

V.

Alzoo JOANNES ARNOLDI ¹⁾ RODINGENUS, JOANNES WALLAESIUS, ISAACUS WELSINGIUS ende JOANNES MARTINI FLEURKENS, geciteerde, op den tyt, haer gepraefigeert, namelyck den 29 Augusti zyn aengecomen ende haer

¹⁾ »Arnoldi» ontbr. in B, E en F.

aen den synodum gepresenteert hebben, soo is op den 30 dito de zake van de geciteerde ter handt genomen ende is tot dien eynde eerst voorgelesen de sententie vant synodus nationael, achter aen de Canones gevoecht, waerby het voorsch. synodus onder anderen de respective particuliere synoden vermaent ende belast niemant tot den h. kerckendienst toe te laten, die de leere, in de synodale besluyten verelaert, weygeren te onderteykenen ende te leeren, niemant oock in dezelve diensten te behouden, door wiens merckelick verschil ofte dissensie de leere, in den voorsch. synodo met soo groote eenstemmicheyt bevesticht, gecrenckt, d'eendrachticheyt der kerckendienaren ende ruste der kercken wederom mocht werden verstoort. Welcke sententie die H. Mo. heeren Staten Generael zulcx hebben geaprobeert, dat hare Hooch Mo. niet willen, dat eenighe andere leere aengaende de voorsch. leerpoincten in de kercken deser landen zal werden geleert ofte gedreven als die, welke het voornomde oordeel conform is, ordonnerende ende bevelende dienvolgende ¹⁾ alle kerckelycke vergaderyngen, kerckendienaren, professoren ende doctoren in de h. theologie, regenten van collegien ende voort alle ende een ijgelyck, die dit eenichsins concerneren ofte aengaen mach, haer int exerceren van hare diensten ende bedienynghen getrouwelyck ende oprechtelyck in alles hierna te reguleren ende gedragen.

Daerenboven is voorgelesen het formulier van onderteeckenynge, byt voorsch. synodus voor alle predicanten gestelt, aldus luydende:

Wy ondergesch., dienaren des goddelycken woorts, resorterende onder de classe van N. N., verclaren oprechtelyck in goeder consciencie voor den Heere met dese onse onderteeckenynge, dat wy van herten gevoelen ende geloven, dat alle de articulen ende stucken der leere, in de Confessie ende Catechismo der Nederlantsche Gereformeerde kercken begrepen, mitsgaders de verclarynge over eenige poincten der voorsch. leere, in den nationalen synodo a^o 1619 tot Dordrecht gestelt, in alles met Gods woort overeencomen, beloven derhalven, dat wy de voorsch. leere naerstelyck zullen leeren ende getrouwelyck voorstaen zonder yet tegen deselve tsy opentlyck oft int bysonder, directelyck oft indirectelyck, te leeren of te schryven, gelyck oock dat wy niet alleen alle dwalyngen, daertegen strydende, ende namelyck die in de voorsch. synodo gecondemneert zyn, verwerpen maer oock zullen tegenstaen, wederlegghen ende helpen weeren. Ende indien het zoude mogen gebeuren, dat wy nae desen eenich bedencken ofte gevoelen tegen de voorsch. leere oft eenich pointt derselver zouden mogen crygen, beloven wy, dat wy tselve noch opentlyck noch heymelyck zullen voorstellen, dryven, predycken ofte schryven, maer dat wy tselve alvooren den kerckenraet, classi ende sy-

¹⁾ »dienvolgende" ontbr. in B en E.

nodo zullen openbaren om van dezelve geexamineert te werden, bereyt zynde het oordeel derselven altyt gewillichlyck ons te onderwerpen, op pene dat wy, hiertegens doende, ipso facto van onsen dienst zullen zyn gesuspendeert. Ende indien t'eenigen tyde de kerckenraet, classis ofte synodus om gewichtige oorsaken van nadencken soude mogen goetvinden tot behoudynghe van de eenicheyt ende zuiverheyt in de leere van ons te vereysschen onse naerder gevoelen ende verclarynge over eenich artyckel van de voorsch. Confessie, Catechismus ende synodale verclarynge, so beloven wy oock mitsdesen, dat wy daertoe t'allen tyden zullen bereyt ende willich ¹⁾ wesen op pene als boven, behoudens trecht van appel in casu van beswaernisse, geduerende welcken tyt van appel wy ons nae de vuytspraeck ende ordre des synodi provincialis zullen reguleren ²⁾.

Dit was onderteeckent:

JOHANNES MARTINI FLORKENS ³⁾, servus
Jesu Christi in Midtwout,
subscripsi den 31 Augusti 1619.

VI.

Is oock by de gedeputeerde van Zuythollant geexhibeert ende gesien copie van zekere missive mitsgaders van zekere bygevoechde acte, by myne heeren de Gecommitteerde Raden van de Staten van Holland ende Westvrieslant aen de laetstgehouden Zuythollantsche synodus gesonden, aldus luydende:

De Ghecommitteerde Raden van de Staten van Holland ende Westvrieslandt.

Welgeleerde, wyse, lieve, besondere! Hier gaet bygevoecht dubbelt van de acte, die by de Ho. Mo. heeren Staten Generael verstaen ende ons toegesonden is, dat voor den welstant, ruste ende vrede van de Vereenichde Nederlanden, steden ende leden van dezelve, by de alreede afgesette ende alsnoch af te setten predicanten van haren dienst behoort ende zal moeten geteyckent werden. Ende is mitsdien onse ernstige begeerte, dat by ul. zal werden gelett, dat alle alzulcke afgesette ende alsnoch af te setten predicanten in de steden ende platten lande van Holland ende Westvrieslant metten aldereersten daertoe werden gehouden, dat se dezelve acte aennemen, teyckenen ende beloven hen daernae te reguleren zonder eenighe zwaricheyt, ende zoo eenige van hen de voorsch. teyckenynghe, aennemynghe ende beloften van hen daernae te reguleren weygeren, ons daervan ende van de namen van zulcke ende waer se

¹⁾ »willich" B en E hebben »goedtwillich". ²⁾ »reguleren" B, E en F hebben »reguleeren ende gedragen". ³⁾ »Florkens" B heeft »Fluerkens", E, F en G hebben »Fleurkens".

predicanten geweest syn te adviseren ¹⁾ om voor ons beschreven te werden ende, weygerich blyvende, by onse ordre ende autoriteyt van de Ho. Mo. heeren Staten Generael, ons by haer voorschryven gegeven, vuyt de Vereenichde Nederlanden ende het souverain resort van dezelve gedaen te werden vertrecken, waertoe wy ons zullen ²⁾ verlaten Hiermede welgeleerde, wyse, lieve, bysondere, uwe l. in de schuts des Almogenden bevelende. Geschreven in den Hage den 26 July 1619. Onder stondt: Ter ordonnantie van de Gecommitteerde Raden. Ende was geteeckent A. Duyck.

De acte was dese:

Ick ondersch. belove ende verclare mitsdesen in goeder conscientie ende oprechtelyck, dat ick mij van nu af ende voortaan zal onthouden van alle kerkelycke diensten ende bedienyngen ende wat daeraf dependeren mach, int heymelyck oft int openbaer, directelyck oft indirectelyck, zowel in als buyten de steden, dorpen ende plaetsen van de Geunieerde Provintien ende het resort van dien, maer dat ick my burgerlyck in alle modestie ende stilheijt als een particulier ingeseten zal comporteren ende draghen ende my na de bevelen van de overheyt zal reguleren ende dezelve gehoorsamen. In oorconde der waerheyt is dese by my onderteeckent op den etc. Hieronder was geteeckent ³⁾:

JOANNES ARNOLDI RODINGENUS, den 31 Augusti a^o 1619.

PETRUS AEMIUS, attestor a^o 1619, 2 September.

CHRISTIANUS MASURELIUS, 3 Septembris 1619.

JAN DIBBITSEN, den 3 Septembris 1619.

NICOLAUS BODECHERUS, 4 Septembris a^o 1619.

VII.

Is JOANNES ARNOLDI RODINGENUS, gesuspendeert predicant tot Hoorn (nadat hetgene by de gedeputeerde des synodi van Enckhuysen in zyne zake tot Hoorn gehandelt is, was voorgelesen) op den 30 Augusti des voormiddaechs ingeroepen ende, zynde hem voorgehouden wat in synodo nationali op zyne sake gedisponeert was, namelyck dat de tegenwoordige particuliere synodus van Noorthollant met hem zoude handelen na dien voet, die by het voorsch. nationale synodus in de sententie ofte censure der Remonstranten geraemt ende gestelt is, oock mede voorgelesen het synodale formulier van onderteeckenynge, voor de predicanten gestelt, is hy gevraecht, of hy geresolveert was dezelve acte te onderteecken, ende oock of hy met goede conscientie sonder hem zelven geweld te

¹⁾ »adviseren" B en E hebben »adverteren". ²⁾ »zullen" ontbr. in B en E.
³⁾ »Hieronder was geteeckent" E heeft »Dese acte hebben in desen particulieren sijnnode onderteeckent als volcht."

doen zulcx wel zoude kunnen doen ende beloven hem daernae int leeren te draghen Waerop hy vooreerst verclaert heeft, dat hy op verseyden articulen zwaricheyt hadde, begeerende daerop in naerder conferentie te treden ende beraet van een half jaer te hebben, alzo de scrupulen, die hy hadde, hem zo haest niet zouden kunnen benomen werden. Maer als hem tijt gegunt was tot den 3 Septembris, doch dat men geen schriften en begeerde te ontfanghen oft in dispuyt te trecken, tgene eens in zulcken treffelycke vergaderynge wel ende wettelyck geoordeelt was, zoo verclaerde hy, dat hy hem bedacht hadde ende op den namiddach zoude antwoorden. Op den gestelden tyt verschenen zynde, heeft hy verclaert, dat hy na neerstich ondersoek ende overlegh van de Canones synodi Dordracenae, soveel zyne occupation toelieten, hem zoo gestelt vondt, dat hy de voorsch acte met goeder conscientie niet konde onderteekenen van wegen zekere zwaricheden, die hem in corten tyt niet zouden connen benomen werden, alhoewel hy zeyde niet te hebben tegen Confessie ende Catechismum ende den 16 artyckel van de Confessie te verclaren naet formulier van den doop ende nopende de leere van de praedestinatie metten aencliven van dien daerin te spreken met D. PHILIPPO MELANCHTHONE Waerop hem geantwoort is, dat hy D. MELANCHTHONEM qualyck antrock, dewyle deselve in zulcken meenyng niet en is, als by hemselven wel wysmaecte. Heeft verder verclaert, dat hy hem ten aensien vant voorverhaelde als predicant gedeporteert hieldt van alle kerckelycke bedienyng met belofte van hem stil te dragen, alsoo hy merckte, dat de gelegenthey des lants niet toeliet diegene, die haer beswaert vinden te teekenen, voortaan in den dienst te dulden. Het synodus, op alles wel lettende, heeft na voorgaende resolutie hem doen voorlesen de sententie van zyn deportement ende daernae de acte van hare Hooghmogentheden. Hy versocht copye van beyden, twelek hem is vergunt Ende nadat hy hem op de onderteekenyng van de acte der heeren Staten hadde beraden, heeft hy deselve met zyn eygen handt onderteekent op den 31 Augusti voormiddaechs, gelyck ex actis deses synodi art. 6 kan blycken.

VIII.

Syn noch op den 31 Augusti voor desen synodum geciteert de twee gedeporteerde predicanten CHRISTIANUS MAZUREEL, predicant tot Oudenydorp in den classe van Alekmaer, ende PETRUS AEMILII, predicant tot Oudorp, oock mede in den classe van Alemaer, in manieren als volcht:

D. N. N. De synodus van Noorthollant, tegenwoordich vergadert binnen Edam, citeert ul. by desen omme alhier te compareren op den 2 September, zynde Maendach naestcomende. ten eynde ul moge teyckenen zulcken acte, als by de hooge ende mogende heeren Staten Gene-

rael is gearresteert ende te doen onderteykenen ¹⁾ allen gedeporteerden predicanten van haer resort Ende in cas van non-comparitie zal de vergaderynge genootsaecht zyn tegen u E te procederen als wederhoo- rige van de geboden van de hooghe overhey. Aldus gedaen in onse synodale vergaderynge binnen Edam op den 31 Augusti 1619.

IX.

Alzoo vuyt name van de ouderlyngen der gemeente tot Harynekhuy- sen op den 31 Augusti in de vergaderynge was ingelevert een requeste , die te kennen gaff, dat haren predicant JAN DIBBITSEN, geciteert om te onderteecken de Canones synodi nationalis, zulcx met een gerust ge- moet ende onbeswaerde consciencie niet en conde nacomen ende dienvol- gens versocht, dat de zake van zyne comparitie tot onderteeckenynge als vooren int geheel ofte ten deele, tsy voor den tyt van twee ofte een jaer ofte, zoo niet, ten minsten tot Mey eerstcomende mochte werden in sursantie gehouden, so ist dat de synodus, dezelve gesien ende daerop geleth hebbende, op de marge van dien voor apostille geteyckent heeft: Alsoo JAN DIBBITSEN, predicant tot Harynghuysen, niet geresolveert is om te onderteykenen de synodale verclarynge des nationalen synodi van Dordrecht, dat deselve niettemin zal moeten verschynen voor de voorsch. vergaderynge binnen Edam om in dezelve te onderteecken zekere acte van de heeren Staten Generael, by hare Hoochmogentheden ingestelt voor diegene, die haer beswaert vinden de synodale verclarynge te on- derteecken, waervan wy by desen den voornomden JAN DIBBITSEN wel willen geinsinueert hebben met expresse verclarynge, zoo hy niet com- pareert, dat men zyn wechblyven zal houden voor hartneekicheyt, ende zal derhalven wel doen ende compareren op den tyt, hem van te voren geprefigeert, namentlyck den 2 Septembris eerstcomende. Aldus gedaen in onse synodale vergaderynge binnen Eedam desen 31 Augusti 1619.

X.

Nademael D. CASPARUS HEYDANUS, predicant tot Amsterdam, die in den laetsten synodo was bestemt tot onderhoudynge van de correspondentie met de kercken van Gelderlandt, zyne commissie voor desen om gewich- tige redenen niet conde vuytvoeren ende derhalven door een brief van den kerckenraet van Amsterdam hemzelve aen dese vergaderynge ex- cuseerde ende D. RIPPERTUS SIXTI, predicant tot Hoorn, die hem by de meeste stemmen succedeerde, van gelycken tot de voornomde commissie niet konde vaceren, overmits dezelve was vercoren tot assessorem, zo is in plaetse van de voorsch. broederen by de vergaderynge geordonneert

¹⁾ »onderteykenen” B, E, F en G hebben »onderteecken en gelastet.”

D. DANIEL SOUTERIUS, predicant tot Haerlem, die op den 31 Augusti is afgevaardicht met credentie om op den 2 Septembris in den synodo van Gelderlandt tot Nimwegen te verschynen.

XI.

Is JOANNES MARTINI FLORKENS, predicant tot Midwout (nadat die van den classe van Hoorn de gelegentheyte van zyne zake voor de vergadering hadden geopent) den 31 Augusti des namiddaechs ingeroepen ende, zynde hem voorgelesen het synodale formulier van onderteeckenynge, in synodo nationali voor de predicanten gestelt, is hy gevraecht, of hy geresolveert was dezelve acte te onderteecken, ende oock of hy met goeder conscientie zonder hemzelven geweld te doen zulex wel zoude kunnen doen ende beloven hem daerna int leeren te dragen. Hierop heeft hy verclaert, alhoewel hy wel gissynge gemaect hadde, dat hem sodanighe vraghe zoude werden voorgestelt ende, de Canones des synodi nationalis rypelyck overwegen hebbende, oock geen zwaricheyt maeckte dezelve te onderteecken, dat hy nochtans eerst ende alvooren wel wilde weten, in wat qualiteyt hy zoude teykenen, als Remonstrant ofte Contra-remonstrant. Indien als Remonstrant, dat hem zulex prejudiciabel zoude zyn, dewyle hy wel expresselyck daertegen protesteerde. Indien als Contra-remonstrant, dat het vroeck genoeg ware te teecken, als alle andere predicanten in classibus teecken zullen. Doch evenwel onderwierp hy hem in alles het oordeel deser vergadering. Is hem aengedient, dat hy hier geciteert was opt aengheven van zyn classis ende alhoewel het classis van Hoorn geen formeel oordeel over zyn zake gestreken hadde (twelck wel hadde behooren voor te gaen) dat hy nochtans zoude mogen teecken (doch zonder hem daertoe te persen) zonder aensien van Remonstrant oft Contra-remonstrant, maer alleen om met zyne onderteyckenynge wech te nemen de suspitien, die hy inzonderheit zynen classi gegeven hadde van gemeenscap met de Remonstranten ende om den synodo versekertheit te geven van zyne oprechticheit in de leere. Twelck hem voorgehouden zynde, heeft hy op conditie als boven gewillighlyck geteeckent, gelyck blyckt by de onderteeckenynge van zyn handt, in actis hierboven art. 5 geinsereert.

Ende alzo die van den classe van Hoorn tegens den voornomden FLEURKENS yet hadden, waerom zy meenden, dat hy niettegenstaende zyne onderteeckenynge noch in zyn plaetse noch in den classe van Hoorn met stichtynge niet zoude kunnen blyven maer diende verplaetst te werden ende dezelve, mits overleverende hare stukken aen de vergadering, haer het oordeel van dien onderwerpen, so is het dat het synodus, de sake aen haer behoudende om die op de gevoechlicxste maniere af te maken, JOANNEM FLEURKENS heeft afgevraecht, of hy hem oock in desen

het goetvinden der vergaderynge onderwierp. Dewelcke zulcx oock mede gewillichlyck heeft gedaen met versoeck, dat hy doch niet gestelt werde tot blaem ende smaet van zyne gemeente, opdat zynen dienst aldaer niet vruchteloos gemaect soude werden, dewyle hy verlaerde, zo hy hem ergens in vergrepen hadde, zulcx niet vuyt moetwillicheynt maer ofte door de verdurvenheynt der tyden ofte door joncheynt van jaren ofte by gebreck van ervarentheynt gedaen te hebben, oock mede dat hy zoude mogen blyven in loco, ter tyt toe hy elders beroepynge zoude mogen hebben.

De synodus, op alles lettende, heeft geoordeelt, dat D. FLEURKENS voorsch. over zyne mishandelyngen sal satisfactie doen, zoo in dese E. vergaderynge als voor den classen van Hoorn ende dat dezelve zyne satisfactie in generale termen zyne gemeente zal bekent gemaect werden. Ende gemerckt te bevreesen staet, dat in de gemynte van Midwout door zyn blyven in dezelve geen stichtynge te verwachten is, heeft het synodus meteenen voor geraetsaemst ingesien, dat hy, blyvende in actuelen dienst, met de eerste gelegentheynt zal verplactst werden ende dat een yder lidt van dese vergaderynge sich sal vermaent houden om hem te recommanderen, dat hy wederom een ander bequame plaetse soude mogen becomeen. Hetwelcke, soot haestelyck geschieden mochte, zal zyne verplaetsynge geschieden door die van den classe, doch zo zulcx vertreckt ende eenige merckelycke zwaricheynt haer onderwylen vertoont, zal zyne verplaetsynge geschieden door die van den classe ten overstaen van de gedeputeerde deses synodi.

Volcht het formulier van satisfactie:

Ick JOANNES MARTINI FLEURKENS, predicant tot Midwoude, bekenne oprechtelyck ende in goeder consciencie voor dese eersame vergaderynge, dat ick my, door verdurventheynt der tyden, jonckheyt van jaren ende gebreck ven genoechsame ervarentheynt verrueckt zynde, te verre hebbe ingelaten in alzulcke proceduren, waerdoor de Remonstrantsche dolyngen syn gestyft geworden, welcke myne mishandelynge my van herten leet is, Godt biddende, dat hy my dezelve genadelyck vergeve, ende eenen yegelycken, die daerdoor aen my mocht verergeret zyn, dat hy my dezelve om Christi wille ten goeden houde.

Formulier van bekentmakyng 1) der reconciliatie voor de gemeente van Midwoude:

Geliefde christenen! wy en connen niet naelaten ul. te kennen te geven, hoe JOANNES MARTINI FLEURKENS, predicant in dese tegenwoordige gemeente, wettelycken zoo met de eerwaerde synodo van Noorthollant als met de eersame classe van Hoorn over eenige zyne mishandelyngen

1) »bekentmakyng» B en E hebben »bekentenisse».

versoent is ende met onderteeckenynge van de Canones ofte synodale beslytyngen vant nationale synodus van Dordrecht hem verclaert heeft met de Gereformeerde kercken hier te lande eens van gevoelen te zyn ende belooft hem voortaan int leeren daerna te sullen gedraghen, versoekende dat elckenen van ul. hem daer voor wil aensien ende voortaan in behoorlycke waerde ende respect houden.

Byde dese acten FLEURKENS voorsch. voorgehouden zynde, heeft hy deselve aengenomen ende met hanttastyng aen D. praesidem, assessorem ende scribam verclaert daerin gerust te zyn.

XII.

PETRUS AEMILI, gewesen predicant tot Outdorp ende by den classen van Almaer ten overstaen van de gedeputeerde des Noorthollantschen synodi ende de commissarissen van de heeren Staten van Holland ende Westvrieslant van alle kerkelycke bedienynge gedepoort, is op de citatie deses synodi, aen hem gedaen, verschenen op den 2 September ende heeft geteckent de acte van de heeren Staten Generael, gelyck by de onderteeckenynge zynes hants hierboven in actis art. 6 kan blyken. Ende versoekende copie van de onderteeckende acte, is hem deselve vergunt.

XIII.

Is JOANNES WALLESIUS, gesuspendeert predicant tot Hoorn (nadat hetghene by de gedeputeerde des synodi tot Enckhuysen in zyne zake tot Hoorn gehandelt is, was voorgelesen) op den 30 Augusti des voormiddaechs ingeroepen. Ende zynde hem voorgehouden, wat in synodo nationali op zyne zake gedisponeert was, namentlyck dat de tegenwoordige particuliere synodus van Noorthollant met hem zoude handelen na dien voet, die by het voorsch. nationale synodus in de sententie ofte censure der Remonstranten geraemt ende gestelt is, oock mede voorgelesen het synodale formulier van onderteeckenynge, voor de predicanten gestelt, is hy gevraecht, of hy geresolveert was dezelve acte te onderteecken ende oock of hy met goede consciencie zonder hemzelven geweld te doen zulcx wel zoude kunnen doen ende beloven hem daerna int leeren te dragen. Waerop hy vooreerst hem niet rondelyck heeft willen verclaren, maer met wedervragen vuytvluchten gemaect, vragende onder anderen of die van den synodo alle al onderteeckent hadden etc. Ende als hy gheurgeert wierde om categorice op de vrage te antwoorden, heeft hy verclaert, dat men hem daertoe niet behoorde te dryngen, alsoo hy hemselfen nu genoechaem hielt voor gedepoort ende geen beroepynge hebbende, overmits hy seyde onwettelyck gesuspendeert te zyn ende zyne zaken in zulcke termen te staen, dat se niet wel souden kunnen her-

stelt werden. Verlaerde oock, dat hy de Canones synodi in hare waerde liet, alzoo dat hy dezelve niet roeckeloos konde verwerpen, dewyl se van zo veel treffelycke mannen gestelt waren, nochte oock niet roeckeloos conde onderteykenen, dewyle hy se niet genoegsaem hadde overwogen, vermengende dese zyne antwoorde met particuliere querellen tegen eenige vuyt dese vergaderynge, waerdoor hy zeyde geoffenseert te wesen ende versoeckende meteenen tyt van beraedt. Doch alzoo hy scheen het voorverhaelde te spreken met een beroert gemoet ende in zyne antwoorde zeer varieerde, opdat hy dan niet clagen zoude, alsof hy geprecipiteerd wierde, heeft hy begeert ende is hem vergunt tyt van beraet tot den 2 September om hem alsdan categorice zonder nieuwe citatie te verklaren, of hy het synodale formulier van onderteeckenynge zoude willen onderschryven ofte niet. Op den gestemden tyt, zynde Maendachavont, wederom verschenen zynde ende gevraecht, of hy nu geresolveert was simpelyck te antwoorden, nadat hy wederom tyt van vuytstel versocht hadde ende dezelve hem afgeslagen was, heeft hy de vergaderynge in plaetse van mondelynge ende simple antwoorde voorgelaten een redelyck lang geschrift, by hem ingestelt ende onderteeckent, waerin hy nae versheyden protestatien ende besculdyngen, inzonderheyte van dat feytelyck tegen hem geprocedeert ende syne suspentie onwettelyck was, eyndelyck concludeerde, dat hy hemzelven voor gedeporteert hielt. De synodus, daerop rypelyck lettende ende inzonderheyte, dat hy hemselven int voorsch. geschrift genoegsaem verlaerde als een van die hertneckige ende roepers, waertegen nae ordre des synodi nationalis met dadelycke afsettynge van hare kerckelycke diensten soude geprocedeert werden, heeft geoordeelt, dat hy van nu aen van alle kerckelycke diensten zal zyn gedeporteert, gelyck zy hem deporteert mits desen nae luydt van de acte vant deportement, twelck hem is voorgelesen, tegens welke sententie hy geprotesteert ende geappelleert heeft ten querele van Gods kercke ende oordeele van Godt.

Ende als hem na desen wierde voorgeleyt ende voorgehouden de acte van mynheeren Staten, heeft hy oock geweygert dezelve in de vergaderynge te onderteykenen, zeggende: Alsoo ick verstae, dat dit is een polytike sake, dewelcke staet ter dispositie van de heeren Staten, sal ick verschynen voor dezelve, soo ick ontboden werde om hare E. Mo. contentement te gheven; ende begeerende, dat dese zyne woorden geregistreert ende dese syne resolutie in den Hage overgeschreven zoude werden.

XIV.

Is verschenen den 3 September D. JOANNES ACRONIUS, predicant tot Haerlem, met behoorlicke credentie van den kerckenraet aldaer als ge-

substitueerde in de plaetse D. DANIELIS SOUTERII ende is daervoor in de vergaderynge ontfangen.

XV.

Is den derden September ingeroepen CHRISTIANUS MAZURELIUS, gedepor-teert predicant tot Oudenydorp, ende is hem voorgelesen de acte van de heeren Staten Generael, die hy dadelyck heeft onderteeckent, gelyck blyckt by de onderteeckenynge synes hants, hierboven art. 6 in actis geïnserieert.

XVI.

Is denzelven dito ingeroepen JAN DIBITSEN, predicant tot Harynghuysen, ende zynde hem voorgelesen het synodale formulier van onderteeckenynge, is hy gevraecht, of hy geresolveert was hetselve te onderteeckenen ende oock, of hy met goeder consciëntien, zonder hem zelve geweld te doen, zulcx wel zoude connen doen ende beloven hem daernae int leeren te draghen. Waerop hy verclaert heeft, dat hy voor desen onderteeckent hadde de Nederlantsche Confessie ende Catechismus, versoekende dat het daerby mochte blyven, ende zoo niet, dat hy in allen gevalle met goeder consciëntie niet conde onderteeckenen de Canones des synodi nationalis. Waerop hem geantwoort is, dat het voor dese tyt by de onderteeckenynge van Confessie ende Catechismo niet mochte blyven, maer dat hy oock volgende de goede resolutie des synodi nationalis ende der heeren Staeten Generael moste onderteeckenen de voorsch. Canones, te meer also dezelve tegens Confessie ende Catechismum niet en stryden. Ende also hy daertoe niet bereydt was, is hy meteenen volgende de resolutie des voorsch. synodi ende der welgemelte heeren ¹⁾ van alle kerckelycke diensten gedeporteert volgende de acte van deportement, hem voorgelesen. Ende zynde hem daernae voorgehouden de acte van de heeren Staten Generael, heeft hy dezelve datelycken onderteyckent, gelyck blyckt by de onderteeckenynge zynes hants, hierboven in actis art. 6 geïnserieert.

XVII.

Is denzelven dito ingeroepen HERMANNUS MONTANUS, gesuspendeert predicant tot Loenen, ende zynde by den classen van Amsterdam ingebracht, wat by denzelve in zyne zake gedaen was om hem wederom te rechte te brengen doch te vergeefs, is hy gevraecht, of hy geresolveert was het synodale formulier van onderteyckenynge, hem voorgelesen, te onderschryven ende oock of hy zulcx met goede consciëntie, zonder hem

¹⁾ »heeren" B, E en F hebben »heeren Staten".

zelveu gewelt te doen, wel doen konde ende beloven hem daerna int leeren te draghen. Waerop hy rondelyck verclaert heeft, alsoo hy seyde alnoch te staen int gevoelen der Remonstranten, dat hy zulex met goeder conscientie niet doen konde, waerom ¹⁾ hy by het synodus van alle kerckelycke bedienynge is gedeporteert volgende de acte vant deportement, hem voorgelesen. Ende nadat hem volgens was voorgehouden de acte van de heeren Staten Generael, heeft hy insgelycx zwaricheyt gemaect deselve te onderteecken, niettegenstaende hem tyt van beraedt gepresenteert was. Want hy verclaerde soo haest daerop niet te kunnen resolveren, maer dat hy met zyne vrienden daarvan eerst spreken moeste, waerop hem te kennen gegeven is, zoo hy hem beswaert vindt alhier te teecken, dat het hem zoude mogen vrystaen na den Haghe te gaen ende hem aen de heeren Staten te adresseren.

XVIII.

Is denzelveu dito noch ingeroepen NICOLAUS BODICHERUS, voor desen onwettich predicant tot Alekmaer, ende zynde hem voorgelesen het synodale formulier van onderteeckenynge ende gevraecht, of hy hetzelve met goede conscientie konde ende wilde onderschryven, heeft hy geantwoort hetzelve niet soo simplyck te kunnen doen, tenzy dat hy eerst onderrechtet wierde in zekere zwaricheden, die hy daerover maeckte. Waerop (als hy buyten gestaen was) geresolveert is, dat hy by tsynodum overmits zyn onwettich vuytgaen vuyt den classe van Amsterdam ende onwettich incomen tot Alemaer voor geen wettich predicant noch tot Alemaer noch in de classe van Alemaer kan gehouden werden, ende voorts dat hy, opdat bleke zyne eenicheyt met de Gereformeerde kercke in de leere, voor dese tyt volgens de goede resolutie des synodi nationalis ende meenynge der heeren Staten Generael gehouden is simplyck ende zonder eenige exceptie te teecken ende in cas van weygerynge hem houden zal voor gedeporteert, behoudens dat hy evenwel, staende zyn deportement, de Canones zal mogen ondersoecken ende tot wechnemynge van zyne zwaricheden daerover met zulcke, alst hem believeu zal, comen in conferentie. Twelck hem voorgehouden zynde, als hy evenwel weygerich bleeff als boven de Canones te onderteecken, is hem voorgelesen acte van zyn deportement. Ende als hem daerna voorgehouden wierde de acte van de heeren Staten Generael, heeft hy dezelve onderteeckent, blyckende by de onderteeckenynge zynes hants, hierboven art. 6 in actis geinsereert.

XIX.

Is den 30 Augusti nademiddach ingeroepen D. ISAACUS WELSINGIUS, ge-

¹⁾ »waerom" B en E hebben »waerop".

suspendeert predicant tot Hoorn, ende zynde hem voorgehouden, wat in synodo nationali op zyne zake gedisponeert was, nemelick dat de tegenwoordige particuliere synodus naerder ondersoek zoude doen op zyne zuyverhey in de leere ende daarvan zoo door zyne belydenisse als onderteeckenynge van Confessie, Catechismus ende verclarynge des voorsch. nationalis synodi versekert zynde, naerstelyck arbeyden, dat hy, met de magistraet ende gemeente van Hoorn behoorlyck versoent zynde, wederom tot den kerkendienst mochte werden gevordert in sodanigen plaetse, daer men zal verstaen, dat hy de meeste dienst ende stichtynge zal kunnen doen. Oock mede zynde hem voorgelesen ende daarna van hemzelve gelesen het synodale formulier van onderteyckenynge, is hy gevraecht, of hy geresolveert was dezelve acte te teekenen ende oock of hy met goeder conscientie, zonder hemzelven geweld te doen, zulcx wel zoude connen doen. Waerop hy verclaert heeft daertoe wel bereyt te syn, by sooverre hy zoude moghen onderteeckenen behoudens dat hy blyven mochte by tgevoelen D. BULLINGERI niet hier ofte daerin, maer doorgaens in alle zyn schriften, versoekende voorts tyt van beraet tot den 2 September. Doch is hem daerop aengedient, dat hy simplyck ende niet met soodanige exceptie teekenen moeste, dewyle de Canones in synodo nationali niet nae de meenynge BULLINGERI ofte de opinie van desen oft die, maer alleen nae Godes h. woort gestelt zyn, oock dat hy hem onder de meenynghen BULLINGERI te vergeefs meent te verbergen, dewyle BULLINGERUS tegen de Canones niet en strydet, alzo in synodo nationali de eygen handt BULLINGERI van D. BREITINGERO, antistite ecclesiae Tigurinae, is verdoont, waermede hy de meenynghen D. ZANCHII heeft onderteeckent. Ende is eyntelyck na vele onderhandelyngs met WELSINGIO ende overlegs in de vergaderynge by de vergaderynge gearresteert ende hem WELSINGIO aengeseyt, dat hy teykenende cathgorice zoude moeten teykenen zonder eenige exceptie ende conditie ende, al eer hy daertoe comet, hem alvooren over zyn gevoelen, opt ondersoek deses synodi naet goetvinden des synodi nationalis aen hem te doen, zoude moeten verclaren ende zyne dolyngen revoceren. Ende opdat hy hem niet en hadde te beclaghen, alsoff hy geprecipiteert wierde, is hem den versochten tyt van beraedt vergundt, zynde middelertyt D. URSINUS ende D. DERAMOUTIUS bestemt om met hem te comen in conferentie.

WELSINGIUS, op den vierden September wederom in de vergaderynge geroepen, heeft zwaricheyt gemaect in soodanige conferentie te treden om hem daerdoor over zyn gevoelen te laten ondersoeken, maer heeft rondelyck verclaert hem in alles te conformeren met het oordeel van het nationale synodus over de vyff articulen der Remonstranten, aennemende voor waerhey alles, wat het voorsch. synodus heeft gestelt ende verwerpende als dolynghe alles, wat vant synodus verwurpen is ende zulcx alles,

prout Canones jacent, bereyt zynde op zulcke verclarynge dezelve te onderteycken, doch daerby voegende noyt yet geleert te hebben, twelck tegen de Canones strydich is ende opentlyck de sententie van de gecommiteerde der Noorthollantschen synodi, die voorleden winter met vollen last in zyne zake gebesoigneert hebben, beschuldigende als ten onrechten van haer geoordeelt ende gesuspendeert

Het synodus, op alles wel lettende, heeft wel gaerne gehoort de voorsch verclarynge WELSINGII, niet lievers ziende dan dat hy op dezelve mochte teecken, maer vreesende, dat hy wederom onder de protestatie van niet strydichs geleert te hebben hem sochte te verbergen, ende insonderheyt wel lettende op tgene dat het synodus nationael de provintiale synoden belast heeft, wel toe te sien dat de kereken noch int tegenwoordige geen schade meer hebben te lyden noch int toecommende geen quaet meer hebben te vreesen, heeft goetgevonden hem voor te houden alsulcke poincten der leere, als hy heeft willen staende houden voor de gecommiteerde des synodi tot Hoorn ende insonderheyt hetghene dat hy dreef van de genoechsamen genade, hem belastende of hetzelve te concilieren met de Canones ofte, so hy dat niet doen en konde ende evenwel de Canones wilde onderteecken, dat hy dan bekennen zoude, dat hy die voorsch. dolyngen afleyde. Maer als de vergaderynge meende ter zake te comen ende WELSINGIO tgeresolveerde te laste leyde, heeft hy vuytvluchten gemaect ende geen van beyden willen doen, zeggende dat hy niet wilde gebrantmerckt zyn ende liever droogh broot eten ende gul water dryncken met zyn vrouw ende kinderen dan daertoe te comen, dewyle hy zeyde ende verclaerde doorgaens met D. BULLINGERO te staen in een gevoelen, niettegenstaende de voorsch. gecommiteerde verclaerden bereyt te wesen om naectelyck te doen blycken, dat hy dyngen gedreven heeft, die directelyck tegen de Canones stryden, ende de vergaderynge hem aenseyde, dat hy geen oorsaek hadde om te subterfugieren. Maer alzo hy vast excipieerde zoo met beschuldynge tegens de voorsch. gecommiteerde ende de sententie van suspentie, by dezelve over hem vuytgesproken, als met vuytvluchten nu vant gevoelen BULLINGERI dan vant gevoelen SIBRANDI LUBBERTI, provocerende oock opt oordeel van de professoren tot Leyden ende insonderheyt van D. POLIANDRO ende vele dyngen daeronder mengende, die nae beroerynge des gemoets schenen te smaken, so is hem tyt van beraet gegeven om nademiddach op het voorgestelde eenvoudelyck te antwoorden. Des namiddaechs heeft hy verclaert te persisteren by zyne voormiddaechsche antwoorden ende te mogen lyden, dat dezelve geregistreert ende den heeren Staten ende zyne Princelycke Excellentie bekendt gemaect werden, namelyck dat hy geresolveert was de Canones te onderteecken zonder eenige verdere verclarynge ende, zo de vergaderynge daermede niet tevreden was, dat

hy wel lyden mach dat zyne zake gerenvoyeert werde ad professores theologiae academiae Leydensis, vuyt reden dat hy in dese vergaderynge zyne formele partyen zach, die hy niet hebben wilde tot rechters van zyne zake, verclarende alsnoch gelyck te voren, dat hy onrechtvaerdelyck van de gecommiteerde tot Hoorn veroordeelt was, item dat hy noyt yet anders gevoelt heeft ofte oock alsnoch gevoelt als in de Canones begrepen is, onder anderen int derde ende vierde hoofdstuck Can. 8 ende 9. Waerop diegene, die in zyne zake geoordeelt hebben, verclaerden bereyt te zyn om het tegendeel tegen hem te bewysen ende gaerne hare sententie als partijen tegen hem te verantwoorden, stellende dezelve ten oordeele der vergaderynge ende presenterende, dat se geduerende het oordeel met hem wilden vuytgaen ende instaan.

Nae vele debatten heeft D. praeses hem aengedient, dat hy met een woort dese gantsche sake conde becorten, zo hy alleenlyck verklaren wilde, dat hy voordesen in dolyngen gesteken hadde ende dezelve nu vallen liet. Maer alzo hy door geene redenen noch van D. praeside noch van myne achtbare heeren commissarisen daertoe konde bewogen werden, is overmael by de vergaderynge resolutie genomen, dat hy alsnoch gehouden was ofte zyn gevoelen met de Canones te concilieren ofte, zoo hy zulex niet doen en kan, zyne dolyngen te herroepen ofte, zoo hy geen van beyden doen en wil, dat hy de facto hem zal houden gedeporteert van zynen dienst

Ende is oock by de vergaderynge verstaen, dat hy zeer qualyck ende onbehoorlyck doet mits de gecommiteerde des synodi van ongerechtigheyt besculdigende, niettegenstaende dezelve willich ende bereyt waren hare sententie tegens hem te defenderen. Waerop hy versocht heeft hem te mogen beraden tot sanderdaechs ochtens om hem alsdan rondelyck ende cortelyck (sonder de vergaderynge lang op te houden) te verklaren, tweck hem gegunt is.

WELSINGIUS, op den 5 September des ochtens wederom verschenen zynde, heeft overgelevert dit schriftelyck antwoord:

Achtbare heeren, waerde broeders!

Alzo ick voor uwe E.E. nu verscheyden mael verclaert hebbe, gelyck ick alsnoch verclare, na te willen comen tgene van den E.E. synodo nationali is geresolveert ende by de E. Mo. heeren Staten Generael mitsgaders zyne Vorstelicke Genade den Prince van Orangien geapprobeert, namelyck dat ick, staende int gevoelen D. HENRICI BULLINGERI (die van u E. selfs verclaert werdt een oprecht Gereformeert gevoelen gehadt te hebben ende metten welcken ick deurgaens ende geheelycken accordere), bereyt ben de Canones te onderteykenen prout jacent, gelyck men van my gevordert heeft, so versoeck ick vrundelyck, dat men my niet verder noch hooger en wil beswaren, maer daerop voor een Gereformeert

leeraer erkennen. Twelck wanneer het niet en zoude geschieden, zoo zal ick genootsaeckt zyn tzelve te vertoonen de H. Mog. heeren Staten ¹⁾ ende zyne Princelycke Excellentie ende tot dezelve te appelleren, te meer omdat in dese vergaderynge vele van myne formele partijen zitten, die my eenmael hebben gecondemneert, ende aengesien hare Hooghmogentheden na de resolutie des synodi nationalis my niet meer en zullen willen opgeleyt hebben, al waert schoon dat ick te vooren een volcomen Remonstrant geweest ware, gelyck neen. Dit doende etc.

Onder stondt:

U. E. E. dienstwillige in den Heere
ISAACUS WELSINGIUS.

Hierop heeft de vergaderynge geresolveert ende WELSINGIO voorgehouden: alsoo D. ISAACUS WELSINGIUS noch teene noch tandere van tgene hem door iterative resolutie opgeleyt was heeft willen ingaen, namelyck ofte zyn gevoelen met de Canones te concilieren ofte, zo hy zulex niet doen konde, zyne dolyngte te herroepen, maer alsooch aenhoudt de Canones te mogen teyckenen prout jacent, met conditie van dat hy staet (zo hy zeyde) int gevoelen D. HENRICI BULLINGERI ende doorgaens ende geheelycken metten zelve accordeert ende wel expresselyck versocht heeft niet verder noch hooger te mogen beswaert, maer daerop voor een Gereformeert leeraer erkent worden, dat dan de voorsch. ISAACUS WELSINGIUS volgende de resolutie van gisteren hem de facto zal moeten houden voor gedeporteert ende ontslagen van alle kerkelycke diensten ende bedienynge, gelyck zy hem deportteert ende ontslaet mits desen ter tyt toe, dat hy door beter onderrechtynge ende bedenckynge hemzelve met de Gereformeerde kercken soo in dese als alle andere leerpointen zal conformereren ende de kercke behoorlycke satisfactie zal hebben gedaen, alzo de meenyngte des synodi nationalis ende de goede intentie der heeren Staten is, de Canones niet met eenige exceptie ofte reserve maer simpelck te moeten onderteyckenen.

Tegen welcke sententie WELSINGIUS geprotesteert heeft, also hy meende tgene van hem gestelt was voor Godt ende alle vrome te connen verantwoorden, versoeckende aen de heeren commissarissen ende de gedeputeerde van Gelderlant ende Zuythollant daarvan rapport te doen aen mynheeren Staten ende zyne Princelycke Excellentie, dewyle hy hoopte dezelve contentement te zullen geven.

Ende heeft D. praeses verclaert de vergaderynge zulex wel te mogen lyden, dewyle dezelve van de billickheyt haerder actie tegens hem genoechaem bewust was, ende inzonderheyt dat hy hem niet en hadde te beroepen opt gevoelen D. BULLINGERI, dewyle datter in de vergaderynge

¹⁾ »Staten” B, E en F hebben »Staten Generael”.

tegenwoordich waren, die hem int aensicht wilden bewysen, dat D. BULLINGERUS van de twee stukken, namelyck de doot Christi ende genoegsame genade, niet zulck een gevoelen hadde, als hy meende, maer wel ter contrarie.

Ende als hem daernaer wierde voorgelesen de acte van myne heeren de Staten Generael ende gevraecht, of hy dezelve wilde teyckenen, heeft hy verclaert wel bereyt te syn om de heeren Staten contentement te geven, maer alsoo hy zeyde ijert te hebben aen hare Hoochmogentheden te versoecken, waervan de vergaderynge hem geen genoegem geven konde, versocht hy dat de teeckenynge van de voorsch. acte mochte vuytgesteld werden, totdat hy hem aen hare Hoogmogentheden zoude hebben geaddressseert.

XX.

Copie van de acte van deportement, die mutatis mutandis dengenen, die in desen synodo gedeporteert zyn, is voorgelesen:

Alzoo de synodus nationael, laetst gehouden binnen Dordrecht, de respective particuliere synoden vermaent heeft ende belast, dat zy niemant tot den h. kerckendienst toelaten, die de leere, in dese sinodale besluyten verclaert, weygeren te onderteyckenen ende te leeren, niemant oock in dezelve diensten te behouden, door wiens merckelicke verschil oft dissensie de leere, in dit voorsch. synodo met soo groote eenstemmicheyt bevesticht, geerenckt, d'eendrachticheyt der kerckendienaren ende ruste der kercken wederom mocht werden verstoort, ende daerenboven de Ho. Mo. heeren Staten Generael, in de approbatie van de voornomde synodale verclarynge willende statueren, dat geen andere leere aengaende de voorsch. leerpoincten in de kercken deser landen zal werden geleert ofte gedreven, als dewelcke den voornoemden oordeele conform is, ordonneren ende bevelen dienvolgende alle kerckelycke vergaderyngen, kerckendienaren, professoren ende doctoren in de h. theologie, regenten van collegien ende voort alle ende een yegelyck, die dit eenichsins concerneren oft aengaen mach, haer int exerceren van hare diensten ende bedienynge getrouwelyck ende oprechtelyck in alles hiernaer te reguleren ende te gedragen;

Soo ist, dat de synodus, tegenwoordich vergadert binnen Eedam om de goede resolutien des voorsch. synodi nationalis ende de bevelen der Ho. Mo. overicheyt te gehoorsamen, voor haer heeft geciteert den eersamen N. N., dienaer des godlycken woorts tot N. N. onder de classe van N. N. Ende nadat hy vermaent was de voorsch. synodale verclarynge naerstelyck te willen overlesen ende overwegen ende gevraecht, of hy die voornomde verclarynge met goeder conscientie zoude connen onderteyckenen ende beloven hem na dezelve int leeren te conformeren,

ende die voorsch N. N. in desen synodo rondelyck verclaert heeft, dat hy die voorsch synodale verclarynge met goede conscientie niet en zoude connen onderteyckenen noch tgene voorseyt is beloven, waerom de synodus voorsch. volgende de ordre ende den last, in de voorsch. synode nationael gegeven, ende de goede intentie van de H. M. heeren Staten Generael heeft verclaert, gelyck zy verclaert by desen, dat de voorsch. N. N. hem zal houden van nu af verlaten ende ontslagen van alle kerkelycke diensten en bedienynge, gelyck hy oock mits desen tegenwoordich wert verlaten ende ontslagen ter tyt toe, dat hy door beter onderichtynge ende bedynckynge hemzelven met de Gereformeerde kercken soo in dese als in alle andere leerpoincten zal conformeren ende de kercke behoorlycke satisfactie hebben gedaen, waartoe hem de Heere de genade zyns Geestes goedertierentlyck wil verleenen. Aldus gedaen in de synodale vergaderynge van Noorthollant binnen Eedam op den a^o. 1619.

XXI

Syn op den 5 September de gecommiteerde van de classen (volgende de goede intentie van den doorluchtigen Prince van Orangien, aen den praesidem der vergaderynge door missive bekend gemaect) vermaent soo voor haerselven als voor hare respective principale hun int predicken ten aensien van de questieuse poincten soo te matigen, dat se niet anders dan voorsichtelicken ende stichtelyck daervan spreken, opdat de gemeente, die hun tot noch toe vuyt de kercken onthouden hebben, allenskens wederom daerinne mogen gelockt werden, ende voorts met besoeckynge in de huysyngen ende anders de gemoederen van dezelve gemeente zulex te winnen, dat se voortaan zoo langs soo meer tot het gehoor van Gods woort mogen gebracht worden. Ende hebben de voorsch gecommiteerde, sodanige vermanynge voor gerecommandeert houdende, aengenomen ende belooft dezelve in den haren te doen practiseren.

XXII.

Syn ingebracht de resolutien over de gravamina ende is daerover geresolveert als volcht:

Gravamina classis Edamensis:

I Hoe men handelen sal met soodanige litmaten der gemeente, die haerselven van de gemeenschap der rechtgevoelenden kercken afsonderen, nochtans haer stil houden sonder lasteren? Antwoort: dat een yder kercke met de syne het beste doe met vermanen ende voorts handelen nae discretie.

II. Of het niet genoeg en ware, dat de kereken des Noorthollantscen synodi correspondentie hielden met den synodo van Zuythollant sonder hare gedeputeerden in verre gelegen provintien te senden of gedeputeerden van dien te ontbieden? Antwoord: also sommige classen hierop geresolveert gecomen waren ende andere niet, so is om zekere consideration goetgevonden dit gravamen wederom op een nieuw vuyt te schryven ende de naerder resolutien van de classen daerover int toecomende synodo te verwachten.

III. Alzoo in Zuythollant eenich zeker getal jonge studenten, predicants-kinderen, vuyt gemeene landt werden gegageert, of men zulcx niet mede en zal versoecken voor de predicants-kinderen int Noorderquartier? Antwoord: jae ende dat zulcx zal bevordert werden door de gedeputeerde onses synodi aen de Gecommitteerde Raden tot Hoorn ende dat eerst den wech daertoe in de respective steden bereydet werde ende dat metten aldereersten.

Gravamina classis Alcmarianae:

I. Alsoo in de laetste synodo particulari, tot Enchuysen gehouden, gheresolveert is, dat men in alle plaetsen den Catechismum sullen predicken, wert gevraecht, hoe de predicanten haer sullen dragen, die vuyt oorsake van de combinatie den namiddach altyt moeten prediken in een ende deselfde kereke ende oock dieghene, die geen gelegentheyt en hebben om meerder als eens op den Zondach te predicken?

Antwoord: dat de catechismus-predicatie in gevalle van combinatie zal gedaen werden by gebeurte in d'eene ende d'ander kereke. Ende voort dat het een yder kereke gelegen maecke om den Catechismum te predicken. Ende zoo yemant claecht hem zulcx voor zyne kereke ongelegen te zyn, zal zulcx staen ten oordeele des classis.

II. Nadien bevonden werdt, dat eenige gesuspendeerde ende gedepor-teerde predicanten van de Remonstranten noch blyven in de plaetse, die sy te voren hebben bedient, ende in deselve groote ergernisse ende versceyden scandalen geven, ja dat meer is eenige haer noch achten als predicanten van de gemeenten respective, wert gevraecht, wat in desen dient tot meeste stichtyng gedaen?

Antwoord: dat met de gesuspendeerde naerder gehandelt werde na de ordre, in synodo nationali gestelt. Ende aengaende de gedepor-teerde, dat de gedeputeerde des synodi daerover versoecken de autoriteyt der heeren Staten van Hollant ende Westvrieslant ofte hare Gecommitteerde Raden, ten eynde dezelve vuyt sodanige plaetsen, alwaer se moeyte maken ofte scandalen aenrechten ende insonderheyt alwaer se wonen, in conformite van de resolutie des synodi van Zuythollant mochten werden geweert.

III. Hoe men sal handelen met sulck een persoon, die niet en weet of hy gedoopt is of niet, wanneer hy versoekt ten avontmael toegelaten te werden?

Antwoort: dat men hem nae naerstich ondersoek, so der geen blyck van zynen doop can bygebracht werden, voor ongedoopt houden zal.

IV. Wat middel men bequaemst sal gebruycken om die persoonen, die ontrust syn gemaect door de lasterlycke besculdyngen ende consequentien, daarmede onse leere werdt ten onrechten beswaert door de Remonstranten ende hare aenhangers, wederom sooveel doenlyck is tevreden te stellen?

Antwoort: dat men zuleke persoonen zal zoeken gerust te maken ende tevreden te stellen door goede ende behoorlycke onderrichtyngende toonen de valscheyt van de consequentien, waarmede de leere der Gereformeerde kercken beswaert werdt.

Gravamina classis Harlemensis:

I. Of men niet behoorde te versorgen, dat die plaetsen, daer eenige capellen oft gehuechten syn, met eenigen kerkendienst wierden versocht?

Antwoort: jae, doch alsoo dat men daerin doe nae gelegentheit, inzonderheit so se groot syn ende niet bequamelyck connen comen tot andere plaetsen.

II. Of niet raetsaem en ware, dat ordre gestelt werde tegen het scoolhouden der Papisten, Mennonisten ende andere secten?

Antwoort: dat dit gravamen nu alreede genoechsaem wechgenomen zy door de ordre, die byt nationale synodus opt onderteecken van de rectoren ende schoolmeesters geraemt is.

III. Of in de publyke gebeden by de toehoorderen geen meerder eerbiedyng, gesten ende gebeerden ¹⁾ behoorden gebruyct te werden?

Antwoort: dat het goet is, dat elck dienaer zyn gemeente daertoe vermane.

IV. Dat de catechizatie der jeucht mocht met allen ernst in allen kercken ingevoerd werden ende wat voet bequaemst daerinne mocht gehouden werden?

Antwoort: dat dit stuck oock mede in synodo nationali afgedaen is door de ordre, die aldaer op de catechisatie is gestelt ende by gelegentheit den classen zal bekent gemaect werden.

V. Oft niet goet en ware, dat men een ordre beraemde opt hertrouwen van weduenaers ende weduwen, datter goeden tyt tusschen het afsterven ende thertrouwen mochte syn?

Antwoorde: dat dit stuck met andere, den houwelycken staet betref-

¹⁾ »gebeerden" F heeft »gebeden".

fende, oock mede geremonstreert werde aen de heeren Staten van Holland ende Westvrieslant.

VI. Oft den synodo sal believen te letten, datter meerder eenicheyt gehouden werde in alle ceremonien ende andere ¹⁾ kerckelycke agenda?

Antwoort: dat elckeen hem regulere na de ordre, in synodo nationael op de ceremonien etc. gestelt.

VII. Of men niet behoorde aen de E. M. heeren Staten Generael ernstelyck te versoecken, dat die godslasterlycke monden, die den levendigen Godt ende de ware christelycke religie scandelyck schelden ende lasteren, behoorden met autoriteyt bedwongen ²⁾ ende oock na behooren gestraft te werden?

Antwoort: eenvoudelyck jae.

Vernieuwde gravamina classis Amsteldamensis, die voorleden jaer oock waren voorgesteld geweest:

VI. Dat gelett werde op de predicanten soo in steden als insonderheyt ³⁾ ten platten lande, ten eynde hare gagie werde verbeterd ende hare nagelaten weduwen ende weesen nae ⁴⁾ nootdrufft werden versorcht.

Antwoort: ingebracht zynde by de gedeputeerde van beyde de synoden van Zuythollant ende Noorthollant, wat by hare E. op dit stuck by de Ed. Mo. heeren Staten van Holland ende Westvrieslant gedaen is ende wat goede hope alreede voor die van Zuythollant gegeven was, is geresolveert by alle de classen, dat dese sake oock behoort int werck gestelt te werden in de steden ende dorpen deses quartiers ende dat derhalven dezelve door zekere gedeputeerde, vuyt elcken classe een, by de respective classen te noemen, benefens de gedeputeerde des synodi metten eersten werde geremonstreert aen de Gecommitteerde Raden van Westvrieslant ende tNoorderquartier, dat oock dezelve in hare requeste gedachtich zyn niet alleen de predicanten maer oock haerder weduwen, ende dat middelertyt het stuck geprepareert werde in de respective steden door de predicanten derzelver.

IX. Oft niet voor bloetscande te houden is, wanneer yemant syns wyfs broeders wyf heeft getrouwt? Of soodanige houwelycken behooren ⁵⁾ gherescindeert te werden? Ende of dieghene, die in sulcken houwelyck leven, mogen ter tafel des Heeren toegelaten werden of altyt daarvan moeten afgehouden werden?

Antwoort: dat het is een oneerlyck ende onbehoorlick houwelyck.

XIII. Oft niet hoochnoodich is, dat de Papistische vergaderyngen

¹⁾ »andere" B, E en F hebben »alle". ²⁾ »bedwongen" ontbr. in B, E en F.
³⁾ »insonderheyt" ontbr. in B en E. ⁴⁾ »nae" F heeft »met". ⁵⁾ »behooren"
 B, E en F hebben »niet behooren"

ende scholen, item het vloecken, lichtvaerdich sweeren ende lasteren, de velerhande ontheylynge des Sabbaths, item het droneke dryncken ende diergelycke ongheregeltheden werden geweert?

Antwoort: eenvoudich jae

XIV. Ende alsoo men bevindt, datter by tyden eenighe van de kercke afvallen tot de Lutheranen ende die men Ubiquitisten ende Flaccianen noemt, hoe men teghen deselve kerckelyck handelen sal?

Antwoort: dat dit wederom gerenvoyceert werde ad synodum nationalem.

Nieuwe gravamina classis Amsteldamensis :

I. Dewyle de kercke Gods niet en verstaet ende tot noch toe niet en heeft ghedoocht, dat men gedoopte met ongedoopte in onse kercken sal trouwen, oft niet noodich en is de E. Mo. heeren Staten daerover te versoecken goede ordre te willen stellen?

Antwoort: jae.

II. Alzoo noch vele abuysen vant pausdom in de leere ¹⁾ overgebleven syn, als kloeken kleppen op sekere uyren, cruycen op de graven stellen ende daerop te bidden, gestorven craemvrouwen door vrouwen superstiteuselyck te doen dragen ende wat diergelycken meer is, hoe dezelve mochten afgescafft ende verbeterd worden?

Antwoort: door d'ordre van de hooge overheyt.

III. Oft niet dient, dat de scholen ende secretaryen ten platten lande gesepeareert werden als den scooldienst seer nadeelich zynde?

Antwoort: dit can niet wel geschieden voor ende alear de tractementen der schoolmeesteren verbeterd werden, twelck geschiet zynde, wert geacht tgene voorgesteld wert dienstich ende noodich te syn.

XXIII.

Op den derden September hebben zekere gecommiteerde zoo van wegen de magistraet als kerckenraet van Leyden, namelyck de E.E. GERIT LENAERTSEN, burgermeester, DANEEL SIMONSSSEN VAN ALPHEN, schepen, FESTUS HOMMIUS, regens collegii, ende GERSOM BALDE, ouderlyng, versocht desen synodo te mogen openen zekeren haren last ende commissie. Ende tot dien eynde ingestaen zynde, nae begroetynge van de vergaderynge hebben geproponeert den grooten noot van de kercke van Leyden, welcke, synde een van de grootste kercken van den lande, nochtans zo weynich voorsien was van kerckendienaren, dat den last van dezelve meest lach op de schouderen van eenen, vertoonende daerby, dat den dienst van de gemeene kercken grootelycx vereyschte, dat de kercke van Leyden van goede, welversochte mannen mocht werden geprovi-

¹⁾ »leere" E en G hebben »landen". B heeft »leere" veranderd in »landen".

deert, overmits de universiteyt aldaer was een promptuarium, vuyt hetwelcke de gemeene kercken hare kerckendienaren moesten ontfangen, tot bequaemmakynge van dewelcke welversochte predicanten vele vermochten. Ende alzoo D. ABRAHAMUS à DOORES LAER by occasie tot Leyden wel was geweest ende daer met aengenaemheyt hadde gepredickt, hadden zy hare ooge op hem geslagen ende wettich op zynen persoon be-roepynge geformeert, tot voorderynge van dewelcke zy hadden zoo by den kerckenraet van Enckhuysen als by den magistraet aldaer met brieven van recommandatie van zyne Princelycke Excellentie vruntlyck tot zyne dimissie aengehouden. Ende alzoo zy daer niet vercrygen conden, hadden zy haren toevlucht genomen tot den classen met voorschryven van den synode van Zuythollant, maer daer oock afgeslagen zynde om zeeckere, zo zy hielden ongefondeerde, redenen, hadden eyndelyck goetgevonden haer tot dese eersaeme vergaderynghe te keeren omme de redenen van hare instantie deselve te openen ende aen te houden, dat door haer oordeel, autoriteyt ende tusschencomen D. ABRAHAMUS voorsch. haer mochte werden toegevoecht, versoeckende voorts corte ende goede expeditie.

Hiernae zyn ingestaen zekere gecommiteerde vuyt de magistraet ende kerckenraet van Enckhuysen, namelyck de E.E. ZEGER DIRCXSZ SCARLAKEN ¹⁾, burgermeester, JAN CORNELISSOON LOOTSMAN, vroetschap, PIETER ALBERTSZEN, predicant, ende PIETER DIRCZEN, ouderlyng, diewelcke versoek van die van Leyden ex D. praeside verstaen hebbende, hebben na begroetyng van de vergaderynge vertoont, dat zy verstonden ongehouden te zyn hier te compareren ter cause van dit versoek der gecommiteerde van Leyden, alzoo die zake by den classe verhandelt ende tegens haer vuytsprake gevallen zynde, zy nochtans daer geen appel tot dese vergaderynge hadden geinsinueert noeh oock die van Enckhuysen van hare commissie verwitticht. Nochtans om de zake niet op te houden hadden goetgevonden op het aenschryven hares lieven ende waerden medebroeders D. HERMANI GERARDI, gedeputeerde deses synodi, haer alhier te laten vinden om de reden van hare weygerynge op het versoek van die van Leyden den eersaemen synodo te openen, als namentlyck dat den persoon haeres waerden ende lieven medebroeders D. ABRAHAMI à DOORES LAER in hare stadt ende kercke groote ende merckelycke diensten hadde gedaen ende noch dede, die zy zonder merckelyck interest niet conden derven. Dat het niet billyck was, dat men de stichtynge, die hy kennelyck tot Enckhuysen dede, zoude doen ophouden om de verwachte doch onzekere stichtynge, die hy doen mochte tot Leyden, te meer dewyle hy aldaer den gealtereerden van de kercke apparent zoude

¹⁾ »Scarlaken» ontbr. in E.

tegen den borst zyn, omdat hy geweest was op den synodum nationalem tot Dordrecht. Dat zy de gelegentheyten van hare kercke zoo aenmerkten, dat in cas van zyn vertreck dezelve in droevige alteratien stont te vervallen ende te verwachten groote opspraken tegen den E. magistraet ende kerckenraet ende insonderheyt tegen den persoon ABRAHAMI selve, twelck den synodo stont te verhoeden. Ende indien men op noot zien wilde, die van Enckhuysen hadden zelve voordesen vuytgesien ende sagen nootshalven noch uut om eenen anderen ¹⁾ dienaer. Daerenboven onder hare dienaren waren twee oude afgaende mannen. Oock hadden zy haer in de gemeene zake zoo wel gequeten, dat men haer met ontreckynghe hares lieven dienaers niet behoorde te bedroeven. Eyndelyck zyn Princelycke Excellentie, hare redenen gehoort hebbende, hadde verstaen, dat D. ABRAHAMUS behoorde te blyven. Versochten derhalven om dese ende meer andere redenen, by haer mondelynghe geproponiert, dat D. ABRAHAMUS voorsch. neffens het oordeel des classis oock door de vuytsprake van dese eerwaerdige vergaderynge dien van Leyden mocht werden ontseyt om haer te mogen byblyven.

Hiernaer heeft de vergaderynge goetgevonden D. ABRAHAMUM zelve te hooren, welcke, opgestaen zynde, de vergaderynge met eerbiedynghe heeft vertoont zyn groote becommerynge in dese zake, aen d'eene zyde voortbrengende redenen, om welcke hy de beroepynghe, op hem gedaen, niet conde aennemen, aen d'andre zyde wederom andre redenen, om welcke hy de gedane beroepynghe niet konde afslaan, beyde (soo hy zeyde) sodanich, dat se zyn gemoet opt hoochste raeckten, versoeckende overzulex toordeel deser eerwaerdige vergaderynge, twelck hy hem met gehoorsaemheyt wilde onderwerpen. Dewyle hy was een dienaer Christi, die hem zelve hadde opgeoffert tot den dienst van zyne kercke, wilde hy oock zynen dienst daer laten gebruycken, daer hy verstaen zoude, dat het Christo zoude gelieven.

Nae desen heeft D. URSINUS, gedeputeerde des classis van Enckhuysen, vertoont, dat hy van wegen zyne classe in dese zake niet was gelast, dat daerom dese E. vergaderynge niet soude gelieven in desen te disponeren tot prejuditie des classis zonder alvooren de redenen des classis verstaen te hebben.

Gedelibereert zynde op wat wyse te handelen, is verstaen de gecommiteerde van Enckhuysen af te vragen, of zy, niettegenstaende geen appel was geformeert, haer wilden tgoetvinden deser vergaderynge onderwerpen, welcke, daerover om te delibereren vuytgegaen zynde, hebben daernaer geantwoort, alhoewel zy om de redenen als vooren niet waren gehouden, dat zy nochtans om de zake niet op te houden waren tevre-

¹⁾ »anderen" ontbr. in B, E en F.

den haer te onderwerpen, behoudens tbeoorlyek recht van haer kereke van ad synodum nationalem te moghen appelleren in cas van beswarynge, twelck haer is toegestaen.

Hiernae, de redenen zoo van de achtbare heeren en broederen gecommiteerde der stadt ende kereke van Leyden als van de achtbare heeren ende broederen gecommiteerde der stat ende kereke van Enckhuysen ter wederzyden overwoghen zynde, is verstaen: alsoo D. ABRAHAMUS à DOORES LAER goede ende groote stichtyngē doet binnen Enckhuysen ende dat apparent zyn vertreck nae Leyden, volgens de verclaryngē van de achtbare heeren ende broederen van Enckhuysen, tot Enckhuysen wel zo zeer mocht ontstichten als tot Leyden opbouwen, oock inzonderheyt geleth op het oordeel van zyne Princelycke Excellentie, vuytgesproken ter instantie ende aenmanyngē van die van Enckhuysen, mede dat men die van Enckhuysen ¹⁾, dewelcke haer treffelyck in de zwaricheden van de gemeene ²⁾ kercken hadden gequeten, niet en behoorde met ontreckyngē D. ABRAHAMI te discourageren, dat D. ABRAHAMUS à DOORES LAER met meerder reden tot Enckhuysen behoorde te blyven

Ende alzo D. ABRAHAMUS doort afslach van de beroepyngē van Leyden in de bequame opvoedyngē zyner kinderen merckelyck tot zyne groote schade was vercortet, heeft D. praeses de heeren gecommiteerde van Enckhuysen dit stuck ernstich gerecommandeert opt goetvinden der vergaderyngē, versoekende dat D. ABRAHAMO niet tot nadeel strecken mochte, dat hy die van Leyden was afgeslagen ende alzo verloren hadde de occasie van zyne kinderen, die hy tot de studyen opqueecte, met goede comoditeyt te moghen voorderen. Weleke recommandatie by die van Enckhuysen is aengenomen, belovende tot vorderyngē der studyen zyner kinderen de goede handt aen te houden.

XXIV.

Is ingestaen 5 September zekere LYSBETH CORNELIS dr. van Eedam cum sociis ende heeft overgelevert een requeste van gelycken inhoud, als zy voorleden jaer overgelevert hadde aent synodus van Enckhuysen, concluderende dat door autoriteyt deses synodi de acten int kerckenboeck van Eedam, hare zake betreffende, mochte werden gecancelleert ofte geannulleert ende dat de suppliantē cum sociis openbaer van den predickstoel werde ontschuldicht door een der predicanten, van den synodo daertoe gecommiteert etc. Is dese requeste gestelt in handen van den kerckenraet van Eedam, die, daerover gedelibereert ende de requeste weder ter hant gestelt hebbende, op den middach is ingestaen ende verclaert heeft

1) »mede dat — Enckhuysen» ontbr. in B en F. In E is het later in margine bijgevoegd. 2) »gemeene» B, E en F hebben »gemene sake der».

dese sake haers bedunckens tot dese vergaderynge niet te behooren als eens afgedaen ende oock haer aen hetgene in synodo Enchusana des voorleden jaers gedaen was te houden, namelyck voor zooveel aldaer art 5 een resolutie genomen was, die zij vasthielden, ende de reste niet verder aenmerckten als een voorslach, waeraen zy niet gehouden waren, te meer alzoo zy dezelve niet konden inwilligen ende dat om alzulcke redenen, als zy zeyden den voorleden winter voor de gecommiteerde des synodi te Hoorn ingebracht te hebben, persisterende alsnoch by deselve hare weygerynge.

De synodus, de zake in deliberatie nemende (ende doende onderwylen die vuyt den classe van Eedam, die tot den kerckenraet van de stat behoorden, vertrecken) heeft vooreerst aen den kerckenraet inductie gebruyckt om dezelve, waert mogelyck, te bewegen tot inwillynge van den voorslach tot vrede, in synodo Enchusana gestelt, alzo die van **LYSBETH CORNELIS** cum sociis was aengenomen. Doch en konde de kerckenraet daertoe niet verstaen, omdat het (gelyck zy zeyden) zoude strecken tot blame van de afgesturven predicanten, tot blame van den tegenwoordigen kerckenraet, tot ontrustyng van de geruste gemeente, oock omdat zy haer hielden aen de versoenyng, boven dewelcke zy niet behoorden gedrongen te werden, alzoo zy haer niet hadden te buyten gegaen, ende oock omdat **LYSBETH CORNELIS** dr. voorsch. zelve de versoenyng aengenomen hadden etc. Daernae **LYSBETH CORNELIS** met de hare ingeroepen, zyn zy gevraecht, of zy ten tyden als de versoenynghe gemaect ende oock met tranen ende hanttastynghe bevesticht was, de acte van versoenyng, die by de ses gecommiteerde vant synodus gemaect, ende het formulier van versoenyng, dat van den predickstoel afgelesen is, niet en hebben in handen gehadt, ende zulex bekennende, wat reden zy hadden, waerom zy haer aen de gemaecte versoenyng niet hielden. Waerom zy verclaerden, dat zy wel tevreden waren met de versoenyng, die des avonts te voren gemaect was, maer niet met de acte van versoenyng, die van den predickstoel afgelesen is, omdat de conditie van de versoenyng daerin nae behooren niet vuytgedruckt was.

Na vele overlegs van zaken ende vergeefse proeve van accomodatie heeft de vergaderyng geoordeelt, dat **LYSBETH CORNELIS** voorsch., niet tevreden zynde met hetgene by de ses gecommiteerde gedaen was, haer hadde behooren te beroepen op het sinodus nationael, dewyle het sinodus nu niet naerder daerin doen kan, als byt synodus tot Enckhuysen gedaen is, ende alzo tzelve niet gesciet is, dat zy dan oft aen tgene by de ses gecommiteerde gedaen is, haer zoude houden, alzoo zy byt goetvinden van dezelve genoechsaem gejustificeert was, ofte hare zake (die de tegenwoordige vergaderyng in haer geheel liet) alsnoch tot het volgende nationale sinodus soude moge refereren.

Ende alzo LYSBETH CORNELIS dr. cum sociis ter eener ende die van den kerckenraet voorsch. ter andere zyde van D. praeside ¹⁾ vermaent wierden tot vrede, heeft de kerckenraet voorsch. voor de vergaderynge geprotesteert ende begeert hetzelve protest te doen teekenen, dat zy geensins voor partye begeerde aengesien te werden noch haer als partye in desen gedragen hadde. LYSBETH CORNELIS daerenteghen heeft begeert, dat geteekent zoude werden, dat de kerekenraet, alhoewel beloofd hebbende na date van den handel der ses gecommiteerde met haer te versoenen, hetzelve tot noch toe (zo sy zeyde) niet heeft willen doen Ende versoekende restitutie van hare papieren, die of by den kerekenraet van Eedam oft by de ses gecommiteerde mogen berusten, is haer aengeseyt, dat men alle vlyt zal aenwenden om (soveel mogelyck) de versochte papieren haer te doen hebben. Ende zyn van dese E. vergaderynge daertoe gelastet D. RIPPERTUS SIXTI ende D. URSINUS. Wyders alzo zy vraechde, of men dan den kerckenraet hielt voor ontslagen van de belofte der versoenyngende ende of zy, zoo niet in dese kercke, ten minsten elders zoude moghen ten avontmael gaen, is haer aengedient, dat men staende de zake op den tegenwoordigen voet de voorsch. vraghe houdt voor impertinent.

XXV.

Opt voorstel van de gedeputeerde van Zuythollant, diewelcke geremonstreert hebben, wat zwaricheyt in synodo Leydensi gemaect is

I. overt jus patronatus, twelck in synodo nationali niet is afgeschafft, maer alleen gelimiteert ende nochtans gepractiseert wert tot merckelyck nadeel van de kercke;

II. over den clausel van goede correspondentie met de christelycke overheyte der plaetse respectivelyck int beroepen van predicanten, in de kerckenordenyngende art. 4 in synodo nationali laetstlyck geinsereert, dewyle dezelve ambigue is ingestelt ende alreede in de kercke binnen der Goude tot prejuditie vant recht der kercke misbruyckt;

is geresolveert nopende het I, dat men met de Zuythollantsche ernstlyck zal aenhouden, dat dit gepretendeert quaet recht op de gevoechlicxste maniere mochte wechgenomen werden ende dat zulex ernstelick aen de E. Mog. heeren Staten van Hollant ende Westvrieslant per deputatos synodi zal versocht werden;

ende aengaende het II, dat dit synodus sich conformeert met de resolutie des Leydtschen synodi, in twelcke de voorsch correspondentie met de E. magistraet ²⁾ int beroepen van predicanten ³⁾ zulex vuytgeleyt werdt, dat

¹⁾ »van D. praeside» ontbr. in B en E. ²⁾ »met de E. magistraet» ontbr. in E. ³⁾ »int beroepen van predicanten» ontbr. in B en E.

dezelve tot prejuditie van de kercke niet kan strecken, ende dat volgens de gedeputeerde deses synodi haer neffens de gedeputeerde vant synodus van Zuythollant zullen vervoeghen by hare E Mogentheden om dezelve vriendelyck ende onderdanichlyk te versoeken, dat doch de correspondentie niet verder getrocken werde, te meer omdat de gedeputeerde vant Noorthollantsche synodus int synodo nationali int stellen van de voorsch. clausel hun niet verder ingelaten hebben dan op de conditie van de non-prejudicie der kercke ende der gerechticheyt van dien.

XXVI.

Opt verder voorstel ¹⁾ van de E. E. gedeputeerde van Zuythollant, oft niet goet ware persoonen te stellen tot beschryvyng van een historiael verhael van tgene tzedert het jaer 1600 in de kercken deser landen is voorgevallen, opdat immers de onschuldige door eenige quaetwillige by de posteriteyt als oorsaken van de troublen niet souden werden gecalumnieert ende de naecomelyngen van de rechte gelegentheyt der zaken mochten werden geïnformeert, hetwelcke by den synodum van Leyden alreede was goetgevonden, alwaer D. JOANNES LATIUS, ouderlyng tot Leyden, tot dit werck was genomineert, is tzelve oock by desen synodum geaprobeert ende meteenen geresolveert, dat een yder classis naersticheyt doen zal om tgene, dat se diesaengaende mochten hebben, aen D. LATIUM voorsch over te zenden.

XXVII.

Sal het deportement van de gedeporteerde predicanten volgende d'ordre des synodi van Zuythollant in de kercken, daer zy gestaen hebben, van den predickstoel gepubliceert werden ende de acte, waerdoor zulex geschieden zal, sal bequaemlycken kunnen geformeert werden vuyt de acte vant deportement, waerdoor dezelve alhier in synodo gedeporteert zyn.

XXVIII.

Heeft oock het tegenwoordige synodus van Noorthollant volgende de ordre ende resolutie des synodi nationalis gelastet allen classen ende kerckenraden, onder haer sorterende, elcx by den haren metten aldereersten te bevorderen de behoorlycke onderteeckenynge van de respective formulieren voor de predicanten, rectoren ende schoolmeesteren, die by het voorsch synodus nationael (volgende de copyen, hierboven in actis art. 4 ende 5 geïnserieert) gestelt zyn, opdat alle ongesonde leere ende disordre dies te beter zouden mogen werden geweert ende voorkomen.

1) »voorstel” B en E hebben »versoek”.

XXIX.

De kercke ende het classis van Haerlem versoeckende, of dese tegenwoordige vergaderynge uyt de acten synodi Enchusanae des voorleden jaers niet verstaet, dat ISAACUS JUNIUS, gewesen predicant aldaer, is gehouden geweest particuliere scultbekennynge te doen zoo overt invoeren van de ordre des jaers 1591 als insonderheyt overt vuytgeven van zyn boecxken, item of oock niet zyne medestanders zyn ghehouden geweest diergelycke schultbekennynge te doen, heeft de vergaderynge voorsch. op beyden geoordeelt ende verclaert: jae.

Ende voorts de voorsch. kercke ende classis versoeckende advys, alzoo bevonden werdt, dat de voorsch. JUNIUS met zyn zeggen, dat hy sodanige particuliere schultbekennynge niet gedaen heeft, oorsake is van dat zyne medestanders zodanige schultbekennynge tot noch toe hebben geweygert te doen, wat dan verder soo met JUNIO voorsch. als zyne medestanders te doen staet, heeft de vergaderynge verstaen, alzoo JUNIUS voorsch. nu metterwoon buyten dese quartieren vertroocken is, dat men nu ter tyt met denzelven niet kan comen in naerder handelynghe, ende aengaende zyne medestanders, dat wel dezelve gehouden waren oock mede sodanige schultbekennynge te doen, maer dat die van Haerlem wel doen zullen mits op het hartste daerin niet procederende maer nae de meeste stichtynge van hare kercke handelende.

XXX.

Particuliere vrage van Haerlem,

Die van Haerlem, vragende wat zy doen zouden in een houwelyck, waerdoor twee zusterlyngen versoecken met melcanderen vereenicht ende gesolemniseert te werden, is geantwoort, dat zulcke houwelycken zyn contra honestatem ende daerom zulcken abuys tot verbeterynge aen de E. M. heeren Staten onder de houwelycxse zaken per deputatos behoort geremonstreert te werden.

Ende wat de particuliere casus van Haerlem aengaet, dat se op alle manieren met alle mogelycke vlyt dezelve behooren tegen te staen ende haer huwelyck niet te confirmeren, gelyck zulcx by meest alle Gereformeerde kercken, inlantse ende vuytheemsche, tegengestaen ende geweygert werdt.

XXXI.

In de plaetse D. PLANCH (die voor zynen goeden dienst geduyrende den tyt zynere deputatie bedanckt is) is tot deputatus deses synodi bestemt D. JACOBUS TRIGLANDIUS, predicant tot Amsterdam, hebbende naest hem de meeste stemmen D. LUCAS AMBROSII, insgelycx predicant tot Amsterdam.

Tot onderhoudyng van de goede correspondentie met Gelderlandt is bestemt D. JOANNES ACRONIUS, predicant tot Haerlem, hebbende naest hem de meeste stemmen D. SAMUEL BARTHOLDI, predicant tot Munnickendam.

Ende tot onderhoudyng van de correspondentie met Groenyngen (soo dezelve versocht wert) blyft gecontinueert D. RIPPERTUS SIXTI, predicant tot Hoorn, hebbende naest hem de meeste stemmen D. VINCENTIUS MEUSEVOET, predicant tot Schagen.

XXXII.

Censura morum is gehouden ende God lof niet bestraffenswaardich bevonden. Ende zynde de acten voorgelesen, is geordonneert, dat een yder classis zal toegesonden werden copie van dezelve.

Het naeste synodus zal gehouden worden tot Alekmaer. Ende is dese tegenwoordige vergaderyng, nadat D. JOANNES URSINUS deselve besloten hadde met een vermanyng¹⁾ vuyt Math. 24 vers 45, 46, 47, in goede vrede ende eenicheyt gescheyden. Aldus besloten ende geeyndicht binnen Eedam desen 7 September 1619.

Onder stondt

PETRUS PLACIUS, preses synodi.

ABRAHAMUS à DOORES LAER, scriba synodi.

Gecollationeert met het principael ende bevonden daarmede te accorderen in kennisse van my

ABRAHAMUS à DOORES LAER,
scriba synodi²⁾.